



БЮДЖЕТ ГРОМАДИ ЛЮДСЬКОЮ МОВОЮ



DOBRE ПРАКТИКИ



ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ
ЦЕ ДОБРЕ

БЮДЖЕТ ГРОМАДИ ЛЮДСЬКОЮ МОВОЮ.**Навіщо і як органу місцевого самоврядування створювати і використовувати бюджет для громадян**

Цей посібник створено за результатами роботи над посиленням прозорості місцевих бюджетів програми USAID DOBRE та проєкту ДІЄМО. Він розповідає, що таке бюджет для громадян і навіщо він громадам. А також показує, як створити та використовувати цей інструмент. До посібника включені пояснення основних етапів створення бюджету для громадян, приклади бюджетів для громадян з різних громад, і відгуки лідерів громад і фінансистів про переваги, які він приносить. Посібник буде корисним керівництву громад, депутатам, громадським активістам, які зацікавлені у посиленні прозорості та налагодженні комфортної комунікації з мешканцями про фінансові питання. Використовуючи інформацію цього посібника, кожна громада зможе розробити свій бюджет для громадян.

Загальна редакція:

Юлія Ткачук

Текст:

Анастасія Матвієнко

Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE) — це п'ятирічна програма, що виконується міжнародною організацією Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) та фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID). Програма спрямована на посилення місцевого самоврядування та створення кращих умов для розвитку ОТГ, підвищення рівня залученості громадян до прийняття рішень та забезпечення підзвітності та прозорості в громадському управлінні. До консорціуму виконавців програми DOBRE, на чолі з Global Communities, входять: Український кризовий медіа-центр; SocialBoost; Фонд розвитку місцевої демократії (FSLD/FRDL), Малопольська школа державного управління при Краківському університеті економіки (MSAP/UEK), Польща; Національний Демократичний Інститут (NDI).

Програма USAID DOBRE працює в 7 цільових областях: Дніпропетровській, Івано-Франківській, Харківській, Херсонській, Кіровоградській, Миколаївській та Тернопільській. Із червня 2020 програма розпочала свою роботу ще в трьох областях: Запорізькій, Чернівецькій та Чернігівській.

Виконавцем проєкту «Децентралізація приносить прозорість та ефективність в освіті та медицині» (ДІЄМО) є Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) разом з партнерами-виконавцями проєкту (Громадське партнерство «За прозорі місцеві бюджети!», CASE Ukraine), які співпрацюють з 20 ОТГ протягом 2 років: надаючи навчання та підтримку громадянам, засобам масової інформації та органам місцевого самоврядування для залучення громадян до місцевого самоврядування, зміцнення громадянського та владного розуміння основ антикорупційної політики та підвищення прозорості та доброчесності місцевої влади.

Громадське партнерство «За прозорі місцеві бюджети!» — партнер Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) у програмі DOBRE та проєкті ДІЄМО.

Цей посібник став можливим завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст є відповідальністю Глобал Ком'юнітіз (Global Communities) і не обов'язково відображає точку зору USAID чи Уряду Сполучених Штатів.

ЗМІСТ

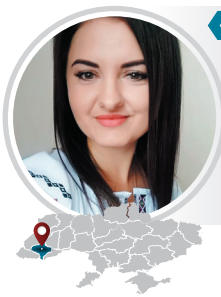
ЩО ТАКЕ БЮДЖЕТ ДЛЯ ГРОМАДЯН ТА НАВІЩО ВІН ПОТРІБЕН ГРОМАДІ.....	5
ЯК ЗРОБИТИ БЮДЖЕТ ДЛЯ ГРОМАДЯН.....	8
I. ПІДГОТОВКА.....	9
План роботи над бюджетом для громадян.....	9
Графік роботи з бюджетом для громадян	10
Консультації з громадськістю	11
Як дізнатись, що цікаво громадськості?.....	11
Цільові аудиторії, формат та підходи для поширення	12
II. ПРОЕКТУВАННЯ БЮДЖЕТУ ДЛЯ ГРОМАДЯН.....	15
Зміст бюджету для громадян	15
Що у вступі?.....	15
Приклади звернень від голів громад у бюджетах для громадян	16
Бюджетна термінологія.....	17
Бюджетний цикл та навіщо це громадськості	18
На чому засновано бюджет громади	19
Звідки в бюджеті кошти.....	19
Куди ідуть гроші з бюджету громади	20
Гроші на розвиток інфраструктури громади.....	23
Галузеві видатки. Освіта та охорона здоров'я.....	25
Інформація про бюджетні зміни	28
Пропозиції громадян, які були враховані в бюджеті.....	29
Підтримка комунікації про бюджет.....	30
Що працює у роботі зі змістом	31
III. ПОШИРЕННЯ БЮДЖЕТУ ДЛЯ ГРОМАДЯН ТА ЗБІР ЗВОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ ..	32
ЯК ЗРОБИТИ ПІДГОТОВКУ ТА ПОШИРЕННЯ БЮДЖЕТУ ДЛЯ ГРОМАДЯН СТАЛОЮ ПРАКТИКОЮ	39
ЗАМІСТЬ ПІСЛЯМОВИ	41

НАВІЩО І ЯК ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ СТВОРЮВАТИ І ВИКОРИСТОВУВАТИ БЮДЖЕТ ДЛЯ ГРОМАДЯН



«» Бюджет для громадян дає можливість керівникам громади пояснити мешканцям громади «таємниці бухгалтерії» просто мовою. Чи варто громадам спробувати виготовити такий короткий довідник для мешканців громади? Однозначно, так. Адже однією з головних цілей керівництва громади є ознайомлення, навчання мешканців тонкощам, які раніше були недосяжні для простих мешканців.

Юрій Заволока, голова Бузької громади,
Миколаївська область



«» Бюджет для громадян — це дуже важливий матеріал. Для влади це чудова можливість комунікації з жителями громади про складний бюджетний процес простою мовою, це сприяє більшій поінформованості мешканців про використання селищного бюджету. Завдяки бюджету для громадян склалися більш довірливі відносини між керівництвом громади та її мешканцями, адже тепер інформація про кошти в доступному та відкритому форматі.

Наталія Мацьків, фінансистка Печеніжинської громади,
Івано-Франківська область



«» Для пересічного мешканця громади бюджетні рішення, які виставляються на сайті громади, не є цілком зрозумілими. З них він не розуміє повністю що наповнює бюджет і куди спрямовуються кошти. А якщо немає розуміння, то виникають скарги, що нічого не робиться. Бюджет для громадян в доступній формі роз'яснює ці моменти, показує скільки коштів і на що витрачається. Коли людина володіє інформацією, вона задає питання більш конструктивні і по суті. Бюджет для громадян сприяє більшій комунікації між керівництвом ОТГ та її мешканцями.

Віталій Рись, заступник голови
з фінансово-економічного розвитку Вишнівецької громади,
Тернопільська область



«» Керівництву завжди добре мати перед очима свій бюджет, щоб знати, на якому небі громада знаходиться. Добре б було знати свій бюджет і працівникам селищної ради, бо штат утримується виключно за кошти місцевого бюджету, в це гроші (податки) наших мешканців. Ефективно управляти фінансами можливо тільки тоді, коли повністю розумієш, звідки беруться гроші і куди витрачаються. Для мешканців громади теж корисно знати про бюджет. Їм обов'язково потрібно розповідати, причому чесно і відкрито говорити: ось тут у нас є кошти, а тут їх не вистачає. Інколи варто і 10 разів пояснювати, наприклад, чому не можемо побудувати нову амбулаторію, бо потрібно передусім забезпечити людей питною водою.

Наталія Озерянська, перша заступниця голови Олександрівської ОТГ,
Миколаївська область

ЩО ТАКЕ БЮДЖЕТ ДЛЯ ГРОМАДЯН ТА НАВІЩО ВІН ПОТРІБЕН ГРОМАДІ

Бюджет для громадян – це спрощена та позбавлена технічної мови презентація інформації про бюджет громади для її мешканців.

Це матеріал, який створюється, щоб зробити складну та технічну бюджетну інформацію доступною для дітей і дорослих, старших людей та тих, хто мало цікавиться фінансовими питаннями. Це документ для обговорення з друзям, колегами і родиною.

В той самий час, бюджет для громадян є комплексним інструментом, який інформує про всі ключові елементи бюджету, а також пояснює, як приймаються бюджетні рішення, яким є фінансовий стан громади, виходячи з чого розробляється бюджет, розкриває значення бюджетної термінології. І робить все це просто і зрозуміло.

Бюджет для громадян допомагає зрозуміти поточний бюджет громади і побачити своє місце в ньому. Він нагадує, що бюджет громади – це кошти всіх її мешканців, і показує, що гроші в бюджеті не з'являються нізвідки, а витрати з бюджету не робляться лише за бажанням когось з керівників громади, або групи громадян.

Важливо, що цей інструмент демонструє, які є можливості в кожного мешканця громади впливати на формування та витрачання бюджету своєї громади.

У світовій практиці створення спрощених версій бюджетів (Citizens Budgets), які поширюються серед населення, щоб підвищити бюджетну грамотність та рівень участі жителів в прийнятті рішень, вже є трендом. Сильні та спроможні громади використовують

цей інструмент для налагодження конструктивних відносин з мешканцями і підняття рівня задоволеності роботою місцевої влади. В Україні ж поки що бюджети для громадян лише починають впроваджуватися найбільш передовими громадами. Громадське партнерство «За прозорі місцеві бюджети!» супроводжувало створення бюджетів для громадян в об'єднаних територіальних громадах.

У 2018 році перші бюджети для громадян були створені в 50-ти громадах-партнерах програми «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE), в 2019 році – вже у 75-ти, а також ще в 20-х громадах, які беруть участь в проекті «Децентралізація приносить кращі результати в освіті та медицині» (ДІЄМО). Усі вони не лише розробили яскраві, привабливі та прості версії своїх бюджетів, а й провели кампанії з інформування мешканців про кошти громади і збору пропозицій від мешканців до бюджетів наступного року.

У 2019 році громади-учасниці програми DOBRE отримали понад 9000 пропозицій від мешканців, які обговорювали з керівниками громад нагальні потреби і разом доходили до висновків про пріоритетні видатки.

Надихнувшись успіхами наших громад, нам кортить поділитись їх досвідом, щоб зробити цю практику загальновідомою та усталеною. Видання, яке ви тримаєте в руках, є докладною інструкцією, яка допоможе вам пройти процес створення бюджету для громадян від початку і до кінця, а також дасть роз'яснення та живі приклади, як це зробили інші громади.

МЕР, ГОЛОВА ГРОМАДИ, ФІНАНСИСТ, ДЕПУТАТ, ЧИ АКТИВІСТ ВЕЛИКОГО МІСТА ЧИ МАЛОЇ ГРОМАДИ, ВАМ ПОТРІБЕН БЮДЖЕТ ДЛЯ ГРОМАДЯН, ЯКЩО:



Ви часто стикаєтесь з незрозумінням з боку мешканців пріоритетів витрат з бюджету;



Ви б хотіли, щоб люди краще розуміли, як приймаються бюджетні рішення, і менше безпідставно скаржились на дії влади;



Ви б хотіли, щоб жителі громади розуміли, що спроможність громади знаходиться в руках самої громади;



Ви здогадуєтесь, що далеко не завжди люди знають, що робиться в громаді бюджетним коштом.



Ви б хотіли підвищити відповідальність платників податків;

ОСЬ ЩО КАЖУТЬ ГОЛОВИ ОТГ, ЯКІ ВЖЕ МАЮТЬ ДОСВІД РОЗРОБКИ ТА ПОШИРЕННЯ БЮДЖЕТІВ ДЛЯ ГРОМАДЯН:



«Громада, як відомо, це не лише дороги, будівлі і території, а, в першу чергу, люди! Котити колесо розвитку важко, якщо населення не знає про процес створення бюджету. Тому ми вирішили розповісти про нього у бюджеті для громадян», — **Богдан Куруп, голова Новопрязької громади, Кіровоградська область.**



«Наша громада з 2018 року почала розробляти бюджет для громадян. На мою думку, це гарний інструмент для впровадження фінансової грамотності серед населення. Завдяки бюджету для громадян жителі громади дізнались про доходи та видатки сільського бюджету у зрозумілій та простій формі та змогли порівняти витрати на утримання кожного окремого закладу освіти!» — **Ярослав М'якушак, голова Нижньовербізької громади, Івано-Франківська область.**



«Я активно використовую бюджет для громадян в своїй роботі. Те, що займає великі об'єми паперу та багато пам'яті на електронних носіях, в бюджеті для громадян викладається в такій формі, що для будь-якого громадянина інформація про бюджет стає цікавою та зрозумілою», — **Юрій Заволока, голова Бузької громади, Миколаївська область.**

ПОШИРЕНІ ЗАПИТАННЯ ПРО БЮДЖЕТ ДЛЯ ГРОМАДЯН:

Є пояснювальна записка до бюджету, навіщо потрібен ще бюджет для громадян?



- ▶ Пояснювальна записка до бюджету є складовою рішення, яким він затверджується. Проте, пояснювальна записка не орієнтована на широке коло населення, яке не має спеціальних знань в управлінні публічними фінансами. Більшість звичайних людей її просто не зрозуміють, адже вона складена для професійних фінансистів та управлінців. Пояснювальна записка — це технічний документ, з яким важко розібратися не спеціалісту.

Фінансове управління чи фінансовий відділ кожного року з проектом бюджету готує розлогу презентацію, в якій є все про бюджет. Це ж і є бюджет для громадян?



- ▶ Як правило, презентації — вже більш спрощені, на відміну від пояснювальної записки. Втім, головним недоліком так само залишається вузько спеціалізована технічна мова таких документів. Презентації фінансових управлінь є важливим елементом в процесі прийняття бюджетних рішень, вони багато в чому допомагають депутатам місцевих рад розібратись в бюджеті. Проте, на відміну від бюджету для громадян, презентації фінансових управлінь не готуються для широкої аудиторії, не відповідають на окремі питання мешканців про бюджет, не поширюються масово серед населення, а також все ще залишаються перевантаженими складною технічною мовою, яка не містить пояснень.

Що відрізняє бюджет для громадян від просвітницької інформації про бюджет, яку самостійно підготували громадські організації?



- ▶ Підготовлені громадськими організаціями просвітницькі матеріали про бюджет можуть бути корисним інструментом інформування населення. Окрім того, громадські організації часто добре знають, яка інформація може бути затребуваною з боку громадськості, а також розуміють, як перевести складну технічну мову бюджету на прості і доступні пояснення для населення. Втім, такі продукти не мають важливої характеристики бюджету для громадян: за них не несуть відповідальність органи врядування. Найкращим варіантом є залучення урядовцями представників громадськості до процесу створення бюджету для громадян.

ЯК ЗРОБИТИ БЮДЖЕТ ДЛЯ ГРОМАДЯН



Як виявилось, робити бюджет для громадян не так і складно! Головне — знайти охочих до цієї роботи (наприклад, молодь), зібрати інформацію, покреативити — і до людей! Бо якщо зробити бюджет для громадян і не йти з ним в люди, то це робота без користі. Потрібно говорити і пояснювати до тих пір, поки люди не зрозуміють. За три роки нашої роботи люди нашої громади звикли отримувати яскраві буклети чи книжечки з цифрами і запитують: «А в цьому році буде?» Тому і не затягували з розробкою бюджету для громадян Олександрівської ОТГ у 2020 році!

Наталія Озерянська,
перша заступниця голови Олександрівської ОТГ,
Миколаївська область

Сплануйте свою роботу з бюджетом для громадян. Цей процес складається з трьох стадій: підготовчих заходів, проектування бюджету для громадян, а також поширення та збору зворотного зв'язку.



I. ПІДГОТОВКА

Кінцева мета створення органом місцевого самоврядування бюджету для громадян — це допомогти якомога більшій кількості жителів своєї громади зрозуміти, що таке бюджет, як і звідки надходять гроші до бюджету, як приймаються рішення про розподіл видатків, яким є бюджет саме того року, для якого він створений. Підготовчий етап в цьому сенсі є визначальним, оскільки від ретельного планування залежить, чи вдасться досягти кінцевої мети.

Отже, на підготовчому етапі вам потрібно буде:

- ☑ Визначити план роботи над бюджетом для громадян;
- ☑ Провести підготовчі консультації з громадськістю;
- ☑ Визначити цільові аудиторії, формат та підходи для поширення.

ПЛАН РОБОТИ НАД БЮДЖЕТОМ ДЛЯ ГРОМАДЯН

Вихідною точкою для планування бюджету для громадян має бути ваше бачення щодо періоду, коли бюджет для громадян буде поширюватись. Ідеально, коли бюджет для громадян розпочинає поширюватись напередодні розгляду місцевою радою рішення про затвердження бюджету або незадовго після прийняття такого рішення.

Враховуючи вимоги Бюджетного кодексу до строків затвердження місцевих бюджетів та українські традиції, оптимальним варіантом буде поширення бюджету для громадян після новорічних свят. У цей період у вас буде достатньо можливості привернути увагу якомога більшої кількості населення вашої громади.

Від цієї точки враховуйте потребу щонайменше в 2—3 місяцях на проектування самого бюджету для громадян. Ще принаймні півтора місяці знадобиться на те, щоб провести **попередні консультації з громадськістю** про бюджетні питання, які їх особливо цікавлять, а також проаналізувати результати консультацій і прийняти відповідні рішення.

Знову ж таки, враховуючи особливості бюджетного календаря та навантаження фінансистів в період активної підготовки проекту бюджету, логічним може бути старт роботи над бюджетом для громадян ще влітку.

Етап формування попереднього змісту та макетування — в період ранньої осені. І тоді, вже після проходження проекту бюджету через рішення постійної комісії місцевої ради, яка відає питаннями бюджету та фінансів — актуалізувати попередній варіант документа, завершити макетування та надрукувати. Окрім друкованого варіанту, який робили більшість громад в Україні, можна використовувати і електронні формати — слайди, відео, інфографіку, розміщені на сайті громади та в соціальних мережах.

Кампанія з поширення вже готового бюджету для громадян має тривати не менше двох тижнів. На цьому ж етапі варто передбачити можливість збору зворотного зв'язку від тих, хто ознайомився з бюджетом для громадян — пропозицій до бюджету наступного року.



ГРАФІК РОБОТИ З БЮДЖЕТОМ ДЛЯ ГРОМАДЯН



Якщо ж ви вирішили створювати та поширювати бюджет для громадян без прив'язки до бюджетного календаря — враховуйте зазначені часові рамки, а також дотримуйтесь достовірності інформації. Звертаємо вашу

увагу, що після врахування всіх змін та пропозицій, отриманих на стадії підготовки та консультацій, необхідно перевірити відповідність усіх цифр, які будуть згадані в фінальній версії вашого бюджету для громадян.



КОНСУЛЬТАЦІЇ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Якщо ви бажаєте отримати найкращі результати від створення бюджету для громадян — його розробка повинна відбуватись на основі тісної взаємодії з громадянським суспільством та представниками бізнесу.

Навіщо залучати громадськість до процесу створення бюджетів для громадян?

1

По-перше, вам потрібно розуміти, яка саме інформація щодо бюджету цікава жителям вашої громади.

2

По-друге, вам потрібна допомога в спрощенні змісту вашого бюджету для громадян для більш повного розуміння тими, хто не є спеціалістами в питаннях публічних фінансів, не знає, що таке субвенція, не розуміє, звідки в бюджеті беруться кошти та як потім приймається рішення, на що ці кошти будуть витрачені.

3

По-третє, саме мешканці громади можуть принести вам креативні ідеї, як представити інформацію, які візуалізації зробити, які формати вибрати, та як найкраще організувати розповсюдження бюджету для громадян, які акції провести. Запросіть молодь на такі консультації. Вони допоможуть і з творчим процесом, і з новинками електронних форматів.

ЯК ДІЗНАТИСЬ, ЩО ЦІКАВО ГРОМАДСЬКОСТІ?



Організувати опитування громадської думки і напряду поцікавитись в жителів, якої саме інформації щодо бюджету їм бракує, яку інформацію цікаво було б дізнатись.

Такі консультації можуть передбачати збір думок громадян в людних місцях, наприклад на ринкових площах у вихідні дні, після служб у церкві, під час публічних заходів, які організовує ваша місцева рада, наприклад той же звіт голови громади. На додачу, онлайн-опитування через офіційний веб-сайт ради також може збільшити кількість громадян, які будуть охоплені такою вашою ініціативою.

Ці консультації з громадянами не є аналогом соціологічного зрізу суспільної думки в вашій громаді. Вони не будуть цілком і повністю відображати весь спектр думок жителів громади. Однак, з таким підходом ви можете дізнатись про запит на інформацію від громадян, які, як правило, зрідка або й взагалі ніколи не долучаються до взаємодії з владою.



Утворити робочу групу, до складу якої включити представників бізнес-спільноти, а також активної громадськості і молоді.

В цьому випадку ви отримуєте можливість прямої взаємодії з найбільш активними громадянами вашої громади, а отже і можливість в ході живого діалогу дізнаватись про запити на інформацію та роз'яснення стосовно бюджету.

Надалі, така робоча група може продовжувати працювати пліч о пліч з фінансистами громади вже над наповненням бюджету для громадян. По-перше, робоча група значно полегшує часто складне для фінансистів завдання — спростити для пересічного громадянина сприйняття величезної кількості цифр та термінів. По-друге, можете бути впевненими, що всі «не фінансисти» протягом процесу роботи над бюджетом для громадян значно покращать свої знання про бюджетні процеси в вашій громаді. А отже, в особах лідерів з бізнесу та громадського сектору, які долучились до розробки бюджету для громадян, ви отримаєте ще і його промоутерів. Вони допоможуть не тільки ознайомити з бюджетом громади більше жителів, але й зможуть принаймні частково пояснювати якісь конкретні рішення, або ж процеси фінансування.

Громади, які вже робили бюджети для громадян, рухались саме таким шляхом. Громадські активісти були включені до робочих груп зі створення бюджетів для громадян від початку консультацій з проектування і до їх поширення вже серед жителів громади.

Самі представники громад відмічають користь від такого підходу. Наприклад, у **Високопільській селищній громаді Херсонської області** завдяки залученню молодіжної ради до процесу консультацій з'ясувалось, що в громаді є затребуваною інформація про фінансування шкільної мережі і фінансове обґрунтування потреби оптимізації мережі. У **Петриківській громаді Дніпропетровської області** в результаті вирішили в бюджеті для громадян відобразити видатки на одного учня в кожній зі шкіл, продемонструвавши таким чином відмінності між витратами в малокомплектних школах та в укомплектованих.

ЦІЛЬОВІ АУДИТОРІЇ, ФОРМАТ ТА ПІДХОДИ ДЛЯ ПОШИРЕННЯ

Для кого? Саме на початковому етапі вам потрібно якомога детальніше уявити, на якого жителя ви хочете орієнтувати ваш бюджет для громадян. Це — ваша цільова аудиторія. Якщо бюджет для громадян буде для «всіх» — в результаті він буде орієнтований

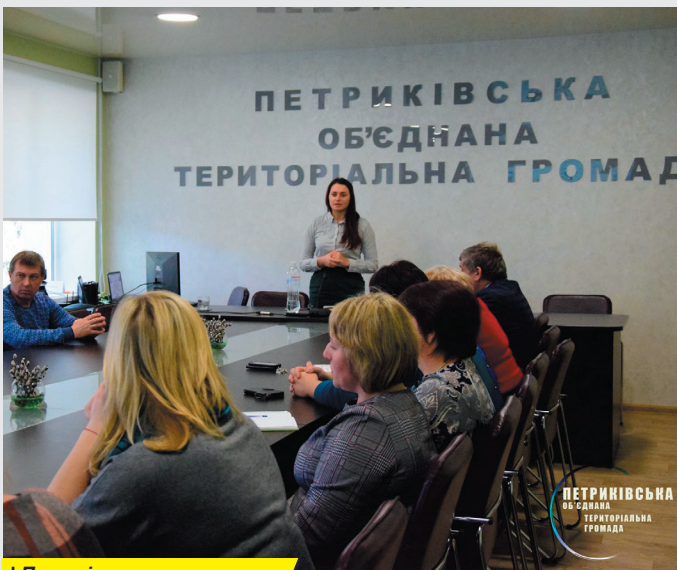
ні на нікого, оскільки люди не будуть знаходити чогось, що буде стосуватись особисто їх, викликати інтерес, і спонукати ділитись інформацією з іншими. Оберіть дві-три групи мешканців, на запити яких ви будете орієнтуватися в першу чергу і включати до бюджету для громадян більше інформації саме про аспекти, які цікавлять ці групи. Якщо ви проводили опитування громадської думки — отримані результати можуть прийти вам на допомогу в цьому питанні.

Для бізнес-спільноти, наприклад, можуть бути актуальними питання податків, пільгових умов оренди майна чи землі в громади, можливості, які пропонує громада для залучення інвестицій тощо. Мова, яка буде використовуватись для представників бізнесу, очевидно, що може бути більш складною, не потребувати багато пояснень економічних та фінансових процесів.

Молодь громади може потребувати інформації, як влада відповідає на їхні потреби: чи вкладає громада в розвиток спорту, чи інвестує в можливості позашкільного розвитку, чи займається розвитком просторів для дозвілля підлітків.

Натомість молоді батьки будуть цікавитись, що зі школами, дитячими садками, медичним обслуговуванням дітей.

РОБОЧІ ГРУПИ ПЛАНУЮТЬ БЮДЖЕТ ДЛЯ ГРОМАДЯН



Петриківська громада,
Дніпропетровська область



Дзвиняцька громада,
Івано-Франківська область

НАПРАЦЮВАННЯ КОНЦЕПІ БЮДЖЕТУ ДЛЯ ГРОМАДЯН



Дунавецька громада,
Хмельницька область

Вам потрібно з самого початку обрати одну-дві цільових аудиторії, на які буде спрямовано ваш бюджет для громадян, щоб сфокусуватися на потрібній інформації. Адже повністю представити усі особливості і нюанси бюджету у доступному і зрозумілому форматі дуже складно.

В якому форматі та як поширювати? Відповідь на це запитання має враховувати потребу охопити якомога більше людей з ваших цільових аудиторій. При цьому формат має бути прийнятним і цікавим для них. Наприклад, якщо ви вирішили зробити відео-ролик чи, навіть, інтерактивний онлайн-інструмент, спочатку подумайте: яке покриття інтернетом в вашій громаді, скільки користувачів відвідує ваш веб-сайт, чи буде зручним такий формат для старшого покоління, якщо саме вони — ваша цільова аудиторія?

Якщо це друкована продукція — то на який тираж ви можете розраховувати? Скільки користувачів ви реально можете охопити? Як і де ви будете поширювати надруковані бюджети для громадян? Чи формат бюджету для громадян дозволить один екземпляр використовувати одразу декільком користувачам?

В громадах, які супроводжувало Громадське партнерство «За прозорі місцеві бюджети», переважно обирався формат друкованих буклетів, який орієнтувався на середню

БЮДЖЕТ ДЛЯ ГРОМАДЯН – РОБОТА З ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ



Усть-Путильська громада,
Чернівецька область

вікову групу економічно активного населення — родини з дітьми, які навчаються у школах та ходять в дитсадки. Враховувався той факт, що в більшості об'єднаних громад жителі все ще більше довіряють інформації, яка передається «з рук в руки», а веб-сайти місцевих рад не можуть похвалитись великими показниками відвідуваності.

Разом з цим, молодша аудиторія більш звикла до інформації з сайтів та соціальних мереж. Вони вмюють вмюють пересилати та коментувати інформацію онлайн. Тому усі громади розміщували електронні версії буклетів на сайтах і розповсюджували про них інформацію у соціальних мережах. А голова Вознесенської громади на Миколаївщині навіть зняв відео-ролик для промоції бюджету для громадян.

Громади також намагались креативно підійти до роботи з форматом друкованих бюджетів для громадян. Наприклад, в **Усть-Путильській сільській громаді Чернівецької області** створили бюджет для громадян у вигляді настільної гри.

Громада **Дмитрівської громади на Кіровоградщині** поєднала бюджет для громадян з календарем, щоб підвищити зацікавленість жителів в ньому. А **Галичинівська громада Миколаївської області** зробила бюджет для громадян у 2020 році у форматі відео-ролику.

БЮДЖЕТ ДЛЯ ГРОМАДЯН У ВИГЛЯДІ НАСТІЛЬНОГО КАЛЕНДАРЯ

ВИГЛЯД БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ У ДМИТРІВСЬКІЙ ГРОМАДІ



Робиться на 3 роки – плановий (тобто той, на який плануємо бюджет) і 2 наступні роки. Разом 5. Прогноз робиться, щоб розуміти, які податки та скільки їх буде збиратися в наступні 3 роки, а також, на які цілі витратимуться гроші з зібраних податків. Прогноз оприлюднюється на сайті ради та приймається на сесії не пізніше 1 вересня.

На цій стадії загальнодержавні органи подають розрахунки міжбюджетних трансфертів. Місцеві органи влади разом з розпорядниками бюджетних коштів, наприклад, відділом освіти, розробляють та подають бюджетні запити. На основі поданих розрахунків міжбюджетних трансфертів та бюджетних запитів вже відбувається розробка проекту рішення про місцевий бюджет. Підготовлений попередній проект бюджету оприлюднюється на сайті ради.

Попередній проект рішення про бюджет обговорюється та затверджується на засіданні постійної комісії місцевої ради, яка відповідає за питання бюджету. Далі проект рішення передається на розгляд виконавчого комітету, який також повинен його затвердити. Після цього проект бюджету розглядається та затверджується вже на сесії місцевої ради. Рішення про затвердження бюджету приймається не пізніше, ніж 25 грудня. Після прийняття, рішення, а також сам бюджет, оприлюднюються на сайті ради.

БЮДЖЕТНИЙ ЦИКЛ

Період управління бюджетом, який включає в себе п'ять стадій. Один бюджетний цикл займає більше, ніж півтора календарних роки.

1 Складання прогнозу бюджету

2 Складання бюджету

3 Розгляд та затвердження бюджету

4 Виконання бюджету

5 Звітування про виконання бюджету

По завершенню року, для якого виконувався бюджет, розпочинається підготовка звіту про виконання бюджету за рік. Звіт також проходить всю процедуру розгляду та затвердження в усіх інстанціях, яка завершується розглядом та затвердженням рішення місцевою радою. Затверджений звіт оприлюднюється на сайті ради. Окрім того, бюджетне законодавство встановлює обов'язкову вимогу проведення публічного звітування про виконання бюджету. Публічне представлення звіту про виконання бюджету повинно відбутись не пізніше, ніж 15-го березня наступного року. Місцева рада повинна широко анонсувати захід, на якому буде представлятися звіт про виконання бюджету, та запрошувати громадськість відвідати його.

Саме на цьому етапі здійснюються всі витрати та збираються всі податки. Окрім того, протягом виконання бюджету може виникати необхідність внесення змін в нього. Всі зміни проходять окрему процедуру від розгляду бюджетною комісією ради і до затвердження на сесії ради. Окрім того, законодавством встановлено обов'язок щоквартального звітування про виконання бюджету, що також передбачає затвердження квартальних звітів окремими рішеннями ради по завершенню кожного кварталу.



СІЧЕНЬ январь JANUARY/01

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	НД
30	31	1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31	1	2



ГРУДЕНЬ 2019

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	НД
25	26	27	28	29	30	1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	1	2	3	4	5

ЛЮТИЙ

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	НД
27	28	29	30	31	1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	1

РІК БІЛОГО/МЕТАЛЕВОГО ЩУРА

II. ПРОЕКТУВАННЯ БЮДЖЕТУ ДЛЯ ГРОМАДЯН

На цьому етапі у вас вже є робоча група, до якої увійшли представники громадськості, або є результати опитування жителів вашої громади та визначені цільові групи. І ці передумови дозволяють вам визначити, яку інформацію потрібно буде включати в бюджет для громадян, адже його типова структура включає як стандартні блоки, так і варіативні, які важливо донести мешканцям саме в поточному році. Стандартні блоки роз'яснюють бюджетний процес та структуру вашого бюджету на рік. А варіативні дають простір для діалогу з мешканцями чи висвітлення особливостей бюджетного року.

ЗМІСТ БЮДЖЕТУ ДЛЯ ГРОМАДЯН

Цей етап є основним в роботі над змістом бюджету для громадян. Громади-партнерки програми DOBRE та проекту ДІЄМО розробляли бюджети для громадян, в які були включені розділи, що пояснювали що таке бюджет, яким в цілому є бюджет громади, а також була можливість подати додаткову інформацію, яка була затребуваною в громад.

До **обов'язкових частин** бюджету для громадян входять такі підрозділи:

- ☑ Вступна частина — звернення голови ОТГ чи когось із фінансистів;
- ☑ Пояснення бюджетної термінології (кількох основних термінів);
- ☑ Пояснення бюджетного циклу а також того, як мешканці можуть долучитися до кожного етапу;
- ☑ Пояснення економічних, соціальних та демографічних передумов, які впливають на складання бюджету — населення, кількість працюючих, галузі економіки;
- ☑ Стратегічні напрямки розвитку громади;
- ☑ Пояснення доходів бюджету;
- ☑ Пояснення видатків бюджету;
- ☑ Можливості для подальшого зв'язку
- ☑ Інформація про враховані пропозиції громадян при підготовці бюджету.

Вже в розділах доходів та видатків є можливість, окрім базової інформації, передбачати також спеціальні блоки, які є затребуваними саме в вашому селі або місті: наприклад, фінансування шкільної мережі, ремонту пам'яток архітектури, або пояснення змін в ставках податків, якщо такі відбудуться у відповідному році.

ЩО У ВСТУПІ?

Це важлива частина, з якої розпочинається бюджет для громадян. Її мета — показати зацікавленість влади громади, щоб жителі дізнались більше про бюджет. Найкращими варіантами вступу є такі, де лідери громад, або голови фінансових органів звертаються до жителів та пояснюють, навіщо вони розробляють бюджет для громадян. Окрім того, цей маленький розділ також покликаний сформувані у громадян розуміння, що відповідальність за наповнення та створення бюджету для громадян повністю лежить на владі громади. Такий підхід дозволяє створити підґрунтя для довіри з боку жителів.



ПРИКЛАДИ ЗВЕРНЕНЬ ВІД ГОЛІВ ГРОМАД У БЮДЖЕТАХ ДЛЯ ГРОМАДЯН

СКАЛАТСЬКА ОТГ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Життя в Скалатській ОТГ залежить від кожного з нас. Ми створюємо бюджет для громадян для всебічного розвитку громади, щоб спростити розуміння складних цифр бюджету, щоб кожен зрозумів свій внесок в життя Скалатської ОТГ. Ми закликаємо до добросовісної сплати податків. Тоді ми, зі своєї сторони, маючи більше коштів, зможемо ще більше зробити для розвитку громади. Ми сподіваємось на плідну співпрацю з мешканцями і надіємось на розуміння того, що гроші в бюджеті не з'являються нізвідки, та видатки не плануються за бажаннями однієї чи навіть декількох людей.

Петро Савончак, міський голова Скалатської громади

ЗАВОДСЬКА ОТГ, ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В кінці 2015 року Заводська селищна рада доєдналася до реформи місцевого самоврядування, утворивши Заводську об'єднану територіальну громаду (далі ОТГ), і зайняла тим самим активну позицію у формуванні власного майбутнього. Відкрились нові перспективи, але й зросла відповідальність. Розуміємо, що саме ефективне використання власних ресурсів, творення власної територіальної згуртованості, розбудова партнерства влади, громади та бізнесу визначають місцевий економічний розвиток, який є необхідним базисом для розвитку в інших сферах.

З цією метою спеціалістами селищної ради спільно з експертами Громадського партнерства «За прозорі місцеві бюджети!» розроблено та надруковано Бюджет для громадян Заводської ОТГ, в якому в доступній формі представлено, як доходи, так і видатки нашого бюджету. Цей документ Ви зможете отримати у селищній раді, старостаті, у школах та садочках нашої громади.

Щиро вдячні усім небайдужим, хто активно долучився до створення даного документа який показує відкритість інформації про надходження та витрати місцевого бюджету, що є однією з ознак відповідальної та прозорої влади.

Успіхів нам та віри у свої сили!

Селищна голова Людмила Павлінська

ПОМІЧНЯНСЬКА ОТГ, КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Пандемія COVID-19 створює для всіх нас нову реальність, в якій ставить перед нами нові завдання та цілі. Для їх реалізації потрібні ресурси, як фінансові так людські. Тільки разом ми зможемо пройти усі випробування та робити наступні кроки в напрямку розвитку нашої громади. Долучайтесь!

Надзвичайним документом, що обумовлює роот угромади га цілий рік, є бюджет. Він має бути сформований таким чином, щоб мінімізувати будь-які фінансові ризики, які можуть призвести до негативних наслідків для розвитку нашої громади.

Бюджет для громадян, який ви тримаєте в руках, розроблено з метою максимально доступно розповісти про доходи та видатки нашої громади. Кожен мешканець зможе зрозуміти з чого складається бюджет та дбати про його наповнення. Бюджет для громадян сприятиме залученню мешканців до роботи над черговістю витрачання коштів шляхом внесення пропозицій та контролю за цим процесом.

Приклад минулого року продемонстрував важливість залучення громади до роботи над бюджетом. Від активних жителів нашої громади надійшла 101 пропозиція. Всі пропозиції були розглянуті та обговорені. При формуванні видаткової частини бюджету 2020 року були взяті до уваги рекомендації щодо поточного ремонту вуличного освітлення, вуличної мережі, капітального ремонту дажу ЗОШ № 3, капітального ремонту дороги до с. Помічна, благоустрою торгових місць по вул.Перемоги в м. Помічна та паркової зони в с.Помічна.

Разом ми зможемо змінити нашу громаду, долучайтесь!

З повагою, міський голова Микола Антошик

БЮДЖЕТНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Неможливо пояснити, що таке бюджет, як в нього надходять кошти, та як витрачаються без використання слів, на кшталт, субвенція, дотація, капітальні видатки, трансферти. Здебільшого, неспеціалісти не розуміють значення цих термінів. Саме тому бюджету для громадян і потрібен словник, який коротко та доступно пояснить, що означають складні слова. Головна вимога до словника — це простота пояснень. Вони не мають потребувати ще додаткових пояснень і містити в собі інші терміни.

Робота зі словником за досвідом Громадського партнерства «За прозорі місцеві бюджети» стає чи не найбільшим викликом для фінансистів. Як правило, для спеціалістів адекватним роз'ясненням термінів вбачається пояснення, що надається Бюджетним кодексом України. Проте, чи є так насправді?



Бюджетний кодекс: доходи бюджету — податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ);



Спрощене пояснення: доходи бюджету — кошти, виражені в грошах, які громада заробила сама, а також отримала від держави. Доходи бюджету формуються з податків та зборів, неподаткових надходжень (наприклад, кошти, отримані за надання адміністративних послуг, кошти, які самостійно заробили бюджетні установи).

Два визначення дуже схожі, проте в другому випадку ми спростили пояснення, яке надається Бюджетним кодексом.

ЧОГО НЕ ВАРТО РОБИТИ: >>>



уникайте використання пояснень, які надаються в інтернет-мережі. Наприклад, в Вікіпедії або в електронних

підручниках невідомого походження. В обох випадках дуже високою є вірогідність, що терміни можуть не відповідати чинному бюджетному законодавству, пояснення можуть бути занадто складними.

Якщо ж ви все-таки використовуєте стороннє джерело, потрібно вказувати, звідки ви таку інформацію взяли. Проте 100 разів подумайте, чи варто використовувати неперевірені джерела.

ЩО ВАРТО РОБИТИ: >>>



намагайтесь самостійно пояснити терміни, які будуть вживатись в вашому бюджеті для громадян, а також які необхідні для того, щоб зрозуміти, що таке бюджет. Пояснюйте таким чином, щоб швидко зрозуміти могли учні старших класів. Керуючись цим орієнтиром, ви зможете зробити бюджетну термінологію доступною для максимально великої кількості людей. Тут вам допоможуть представники громадськості у робочих групах. Вони можуть одразу сказати, чи зрозумілі пропонувані вами пояснення.

В бюджетах для громадян, які вже були зроблені, використовувався такий мінімальний набір термінів: «місцевий бюджет», «доходи бюджету», «видатки бюджету», «трансферти», «субвенції», «дотації», «загальний фонд», «спеціальний фонд», «бюджет розвитку». Це перелік звісно, що можна доповнювати, але не перестарайтесь. Краще менше, але зрозуміліше.

З можливим підходом до пояснення бюджетних термінів можна ознайомитись на веб-сайті Громадського партнерства «За прозорі місцеві бюджети» <http://probudget.org.ua>, де розміщені бюджети для громадян ОТГ-партнерок програми DOBRE.

БЮДЖЕТНИЙ ЦИКЛ ТА НАВИЩО ЦЕ ГРОМАДСЬКОСТІ

Цей розділ дозволяє пояснити громадянам, як відбувається формування та витрачання бюджету, як приймаються рішення. Він дозволяє дати уявлення про те, що управління місцевим бюджетом — це цілий процес, а саме:

- ☑ передбачає залучення багатьох відповідальних,
- ☑ тривалий: рішення, чи гроші будуть виділені на спортивний майданчик або ж на дорожнє

покриття не приймаються в один момент і в будь-який проміжок часу, коли цього зажадають жителі вулиці,

- ☑ бюджет громади — не зберігається в умовному сейфі голови громади,
- ☑ громадяни можуть долучатись до прийняття бюджетних рішень на ранніх етапах їх формування.

Чим простіше пояснення суті бюджетного циклу, тим краще. Цей же розділ особливо зручно візуалізувати, щоб одразу показати і сам бюджетний цикл, і як громадяни можуть долучитися на кожному етапі.

БЮДЖЕТНИЙ ЦИКЛ В БЮДЖЕТІ ДЛЯ ГРОМАДЯН

ЯК МОЖНА ВПЛИВАТИ НА БЮДЖЕТ СВОЄЇ ГРОМАДИ?



ТРАВЕНЬ - ЖОВТЕНЬ Складання бюджету

В цей час відбувається складання бюджету на наступний рік.

1. Подавати пропозиції до бюджету депутатам;
2. Подавати пропозиції безпосередньо до місцевої ради; Місцева рада також сама може організувати процес збору пропозицій до бюджету від громадян;
3. Брати участь в експертних групах, дорадчих органах, наприклад, з питань врахування бюджетом гендерних аспектів.



ЛИСТОПАД-25 ГРУДНЯ Розгляд та прийняття

В цей час попередній проект проходить узгодження та обговорення, під час кожного з яких до бюджету можуть вноситись певні незначні зміни.

1. Взяти участь в бюджетних слуханнях та висловлювати свої пропозиції до проекту бюджету. Слухання може ініціювати рада або громадяни самостійно;
2. Відвідувати засідання бюджетної комісії, виконавчого комітету та сесії ради;
3. Допомогати фінансистам в створенні Бюджету для громадян;
4. Сприяти поширенню прийнятого рішення про бюджет, а також Бюджету для громадян – розповсюджувати ці документи електронно, обговорювати їх з колегами чи знайомими.



СІЧЕНЬ-15 БЕРЕЗНЯ Звітвання до бюджету

Вже по завершенню календарного року розпочинається етап звітування про виконання бюджету за рік.

1. Взяти участь в обговоренні звіту про виконання бюджету під час його публічного представлення;
2. Відвідати сесії, на якій звіт про виконання бюджету затверджується;
3. Ініціювати громадський аудит виконаного бюджету, як по окремих напрямках (наприклад, щодо гендерної орієнтованості чи освіти), так і всього бюджету в цілому.



ЛИПЕНЬ-ВЕРЕСЕНЬ Складання прогнозу бюджету

В цей час відбувається складання прогнозу бюджету на наступні 3 роки.

1. Подавати пропозиції до прогнозу бюджету в управління та відділи – звичайним листом, надісланим поштою чи електронною;
2. Подавати пропозиції безпосередньо до фінвідділу – контакти дивіться в кінці цього документу; Місцева рада також сама може організувати процес збору пропозицій до прогнозу бюджету від громадян через ЦНАП чи під час заходів, у місцях масового збору людей;
3. Брати участь в експертних групах, дорадчих органах, наприклад, з питань врахування прогнозом довгострокових інфраструктурних проектів.



СІЧЕНЬ - ГРУДЕНЬ Виконання бюджету

В цей час відбуваються закупівлі, фінансується робота бюджетних установ і організацій, збираються податки. За потреби вносяться зміни до бюджету.

1. Подати проект на конкурс «Бюджету участі». Брати участь в кампаніях агітації за проекти бюджету участі та голосувати за проекти бюджету участі;
2. Ініціювати громадський моніторинг виконання бюджету;
3. Відвідувати засідання бюджетної комісії та сесій міської ради, на яких розглядаються бюджетні питання.

Формування бюджету починається з травня місяця і триває до жовтня поточного року. Протягом цього періоду активні жителі громади подають запити на комісію, щоб були враховані їхні пропозиції. Також керівники комунальних установ формують запити на потреби коштів щодо функціонування та утримання комунальних закладів. На формування бюджету має вагомий вплив депутатський корпус, від якого залежить прийняття бюджету ради. Всі пропозиції, які надійшли від громадян, проходять обговорення на бюджетній комісії. Після проходження обговорення на даний запит можуть бути виділені кошти. Чим більше враховано пропозицій громадян в бюджеті, тим цей бюджет є більш реальний сприймається громадою.

НА ЧОМУ ЗАСНОВАНО БЮДЖЕТ ГРОМАДИ

Жителям громади важливо розуміти, що планування бюджету не відбувається у вакуумі, що на планування майбутніх видатків з бюджету впливає поточний стан громади. Ре-

комендуємо включити до нього, щонайменше, пріоритети стратегічного розвитку громади, а також дуже базову інформацію про населення, соціально-економічний стан та інфраструктуру.

Таку інформацію також легко візуалізувати.

БАЗОВА ІНФОРМАЦІЯ

НА ЧОМУ ЗАСНОВАНО БЮДЖЕТ НАШОЇ ГРОМАДИ

Будь-який бюджет не створюється у вакуумі. Основою для складання бюджету є стан соціально-економічного розвитку громади. Окрім того, бюджет є інструментом досягнення стратегічних цілей, які визначила для себе громада.

Стратегічні цілі розвитку громади та соціально-економічний стан громади і є основою, на якій формується бюджет.

Наша громада зараз



Розподіл населення за галузями

- Сільське господарство
1 554 чол.
- Промисловість
143 чол.

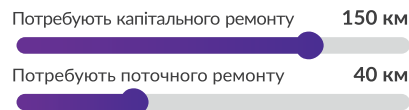


Промислові підприємства громади:
5 шт.

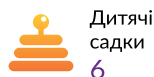
Галузі діяльності підприємств:

- ♦ Роздрібна торгівля
- ♦ Ремонт автотранспортних засобів
- ♦ Теплопостачання
- ♦ Газопостачання
- ♦ Вирощування с/г культур

Стан доріг в громаді



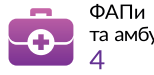
Школи громади
11



Дитячі садки
6



Лікарні громади
2



ФАПи та амбулаторії
4

ЯКОЮ МИ ХОЧЕМО БАЧИТИ НАШУ ГРОМАДУ

Пріоритети розвитку нашої громади на найближчі 10 років:

Пріоритет 1:

Розвиток виробництва

Пріоритет 2:

Створення робочих місць

Пріоритет 3:

Покращення рівня надання послуг мешканцям громади

Пріоритет 4:

Створення сучасної інфраструктури для мешканців громади, особливо молоді



Васильківська громада,
Дніпропетровська область

ЗВІДКИ В БЮДЖЕТІ КОШТИ

Мета цього розділу читається в самій назві — показати, з яких джерел надходять до бюджету громади гроші. Вже менш очевидна, проте не другорядна мета — це показати громадянам їхню роль в наповненні бюджету, підкреслити важливість сплати податків. У цьому розділі важливо знайти баланс між бажанням показати всі деталі і зрозумілим сприйняттям цифр.

Громадам пропонувалось зробити наступні «зрізи» дохідної частини бюджету:

- 1) співвідношення трансфертів до власних доходів громади;
- 2) розміри трансфертів;
- 3) деталізація власних доходів (за видами податків, неподаткових надходжень та операцій з капіталом)

Кожен такий зріз є предметом для візуалізації. Ось приклад з Вознесенської громади на Миколаївщині.

А звідки в бюджеті гроші?

Доходи громади на 2019 рік

- Власні доходи: 153.4 млн грн
- Трансферти: 245.9 млн грн
- Всього: 399.4 млн грн**

Кожні до бюджету міста надходять з двох джерел – власні кошти громади (це над державні податки, збори, інші надходження) та трансферти (кошти, що надходять з державного бюджету).

Більше половини від усього бюджету наша громада отримує через державні субвенції та догади, які в нашому бюджеті суттєво складають майже 62%. Гроші спрямовуються на забезпечення потреб освіти, медицини та інших загальнодержавних функцій.

Іншу частину доходів наша громада отримує з власних надходжень, найважливіше серед них є податок на доходи фізичних осіб. Значну частину складають надходження від єдиного податку, а також земельного податку.

ТРАНСФЕРТИ

- Базова дотація: 2.9 млн грн
- Освітня субвенція: 56.1 млн грн
- Медична субвенція: 26.9 млн грн
- Субвенція соціально-економічного розвитку: 407 млн грн
- Субвенція населенню що проживає на території зони спеціальне АЕС: 5.4 млн грн
- Субвенція на формування інфраструктури ОТГ: 840 млн грн
- Субвенція з обласного бюджету та бюджетів ОТГ: 153.4 млн грн
- Всього бюджет: 399.39 млн грн**

Гроші, які отримує громада від ДЕРЖАВИ

Вознесенська громада, Миколаївщина

Власні доходи громадян

Податок на доходи фізичних осіб: 88.8 млн грн

Податок на прибуток підприємств: 30 млн грн

Акцизний податок: 11.8 млн грн

Податок на майно: 15 млн грн

Єдиний податок: 17.8 млн грн

Туристичний збір: 50 млн грн

Бюджетний податок: 12 млн грн

Матеріальні надходження (освіта): 10 млн грн

Доходи від власності та підприємництва: 3.1 млн грн

Адміністративні збори та платіж, дивиди від некомерційної господарської діяльності: 9.3 млн грн

Інші: 380 млн грн

Додаток від операцій з капіталом (всього): 1.3 млн грн

Надходження від продажу основних засобів: 300 млн грн

Надходження від продажу зомби і нематеріальних активів: 1.2 млн грн

Всього: 153 млн грн

ВАЖЛИВО!

Зарплата у конвертах позбавляє бюджет доходу та унеможливає розвиток громади!

Купуючи пиво, алкоголь, тютюн та райліно, необхідно вимагати чек, який є підтвердженням того, що підприємство сплачує акцизний податок.

Чек за придбаними вами товарами – це ваш робітничий внесок у наповнення міського бюджету!

КУДИ ідуть гроші з бюджету?

Основні напрями видатків з міського бюджету це – освіта, охорона здоров'я, соціальний захист населення.

За рахунок власних надходжень до бюджету міста (без урахування коштів, отриманих з державного бюджету) утримуються повністю державні, позашкільні заклади, заклади культури, спорту, установи соціального захисту населення та управління громадою, а також благоустрою території, житлово-комунальне господарство, ремонтні доріг.

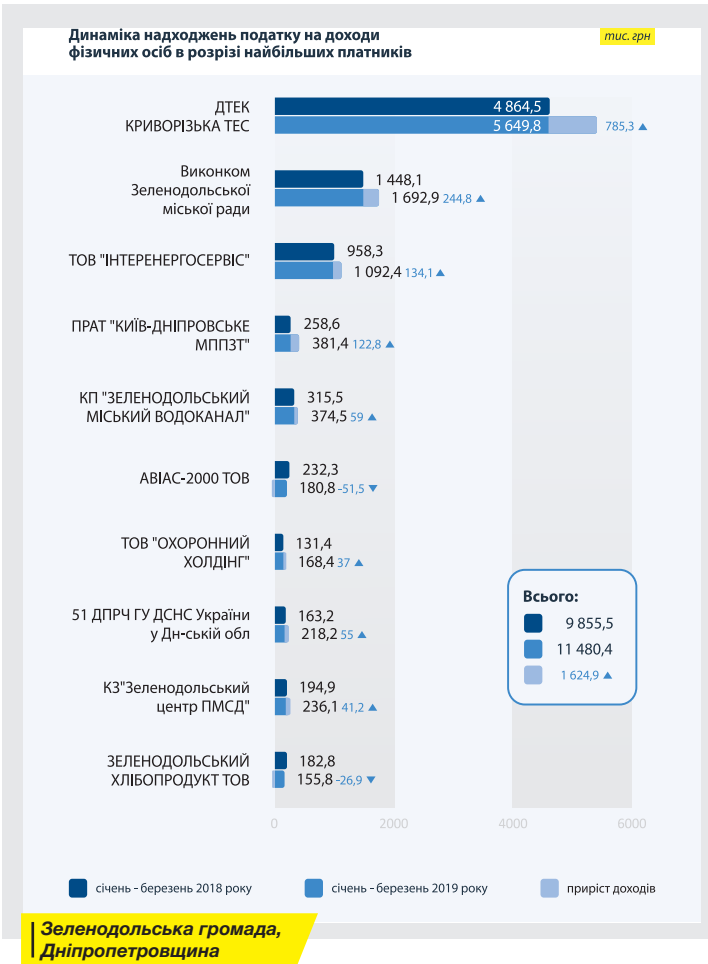
Кошти, закладені у бюджеті мають цільове спрямування і витрачаються на досягнення пріоритетів розвитку нашої громади.

ВИДАТКИ бюджету за ГАЛУЗЯМИ

- Освіта: 142.5 млн грн
- Охорона здоров'я: 69.1 млн грн
- Економічна діяльність: 6.8 млн грн
- Житлово – комунальне господарство: 5.8 млн грн
- Фізична культура і спорт: 6.4 млн грн
- Культура і мистецтво: 6.4 млн грн
- Соціальний захист та соціальне забезпечення: 138.3 млн грн
- Управління громадою: 25.4 млн грн
- Інші видатки: 6.4 млн грн
- Всього: 407.4 млн грн**

Видатки за галузями

Хорошою практикою є показувати найбільших платників податків, а також пояснювати, яким чином культура сплати податків громадянами впливає на добробут громади в їх же громаді.



КУДИ ІДУТЬ ГРОШІ З БЮДЖЕТУ ГРОМАДИ

На відміну від попереднього, мета цього розділу – показати, де опинились гроші громадян після сплати податків.

Цей розділ також зазвичай є більш цікавим для жителів, а отже, може потребувати і представлення більш деталізованої інформації.

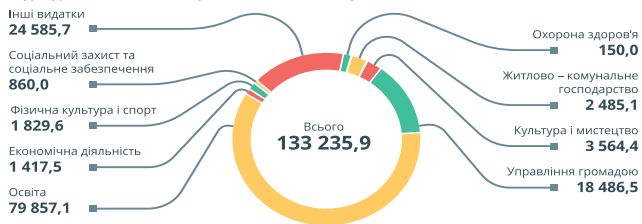
Пропонуємо у видатковій частині пропонує продемонструвати:

- ☑ Загальну структуру видатків за галузями;
- ☑ Найбільші видатки в співвідношенні до видатків «споживання» та видатків «розвитку»;
- ☑ Проекти бюджету розвитку.

КУДИ ІДУТЬ ГРОШІ З БЮДЖЕТУ

Найбільші витрати з бюджету спрямовані на утримання освітніх закладів та забезпечення надання дітям нашої громади якісної освіти. На ці цілі витрачається близько 70% коштів бюджету. На другому місці за обсягом витрат знаходяться витрати на утримання апарату управління, що складають 16,8% бюджетних витрат. Витрати на галузь культури і мистецтва посідають третє за розміром місце у видатках бюджету та складають 3,1%.

Структура видатків з бюджету Піщанської сільської громади



Піщанська громада, Дніпропетровщина

Найбільші видатки з бюджету Піщанської сільської ради



Видатки на освіту

	Кількість учнів	Видатків на заклад	На 1-го учня
Знаменівський НВК	536,0	14 452,2	27,0
Знаменівська ЗОШ 2 І-ІІІ ст	162,0	5 442,4	33,6
Меліоративна ЗОШ І-ІІ ст	346,0	9 567,0	27,7
Новоселівська ЗОШ І-ІІ ст	58,0	2 971,3	51,2
Новотроїцький НВК	51,0	1 647,8	32,3
Орлицька ЗОШ І-ІІІ ст	319,0	7 295,2	22,9
Орлицький НВК	176,0	5 069,6	28,8
Піщанська ЗОШ І-ІІІ ст	431,0	12 935,5	30,0
Соколівська ЗОШ І-ІІ ст	30,0	2 234,2	74,5

Видатки на дошкільну освіту

	Кількість учнів	Видатків на заклад	На 1-го учня
ДНЗ Веселка	119,0	4 687,8	39,4
ДНЗ Казка	61,0	2 611,3	42,8
ДНЗ Сонечко	138,0	4 551,5	33,0
ДНЗ Ромашка	120,0	3 984,3	33,2
ДНЗ Ягідка	10,0	923,5	92,4

Величина: тис. грн

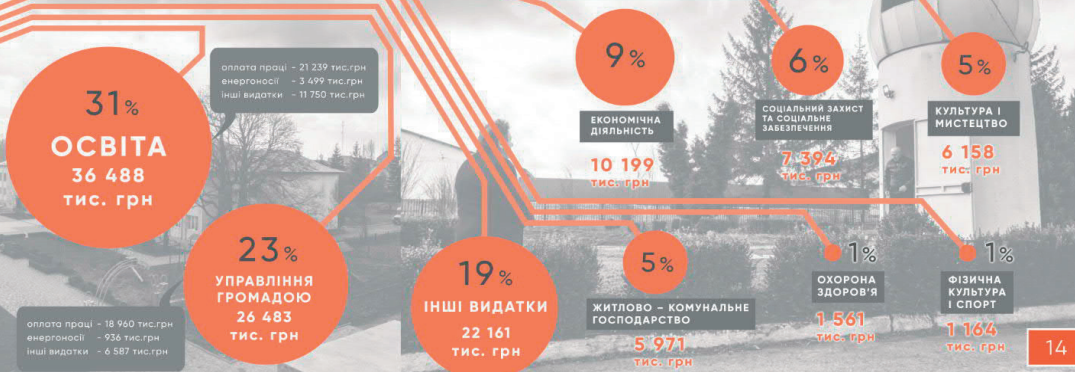
117,58 МЛН ГРН

БЮДЖЕТ БАЙКОВЕЦЬКОЇ ГРОМАДИ 2019

13

Байковецька громада, Тернопільщина

ВИДАТКОВА ЧАСТИНА БЮДЖЕТУ



14

КУДИ ІДУТЬ ГРОШІ З БЮДЖЕТУ

Основним пріоритетом в здійсненні видатків з сільського бюджету залишається збереження соціальної спрямованості. Видатки на оплату праці - 65,4 відсотків, а сплата за використану електроенергію – ще майже 7 відсотків. Найбільша доля видатків з бюджету громади іде на забезпечення функціонування сфери освіти. Зокрема, з коштів громади утримується 2 ліцеї, 4 гімназії, 1 початкова школа та 1 заклад дошкільної освіти. Значними є і видатки на управління. Для розвитку соціальної сфери передбачені кошти на капітальний і поточні ремонти приміщень бюджетних установ громади, ремонт майстерні та спортивного залу, відкриття дитячого садочка. Для запровадження у громаді роздільного збору побутових відходів цього року в бюджеті громади передбачені кошти на створення місць для збору, сортування та вивозу сміття, проведення навчання для жителів громади, придбання смітєвих баків. В напрямку покращення інфраструктури та благоустрою сіл – ремонт доріг місцевого значення, встановлення вуличного освітлення в селах ОТГ, реконструкція очисних споруд.



НАЙБІЛЬШІ ВИДАТКИ З БЮДЖЕТУ

ОСВІТА
38 026 тис.грн.

30 482 тис.грн. Оплата праці
3 156 тис.грн. Оплата енергоносіїв
4 387 тис.грн. Інше

УПРАВЛІННЯ ГРОМАДОЮ
7 221 тис.грн.

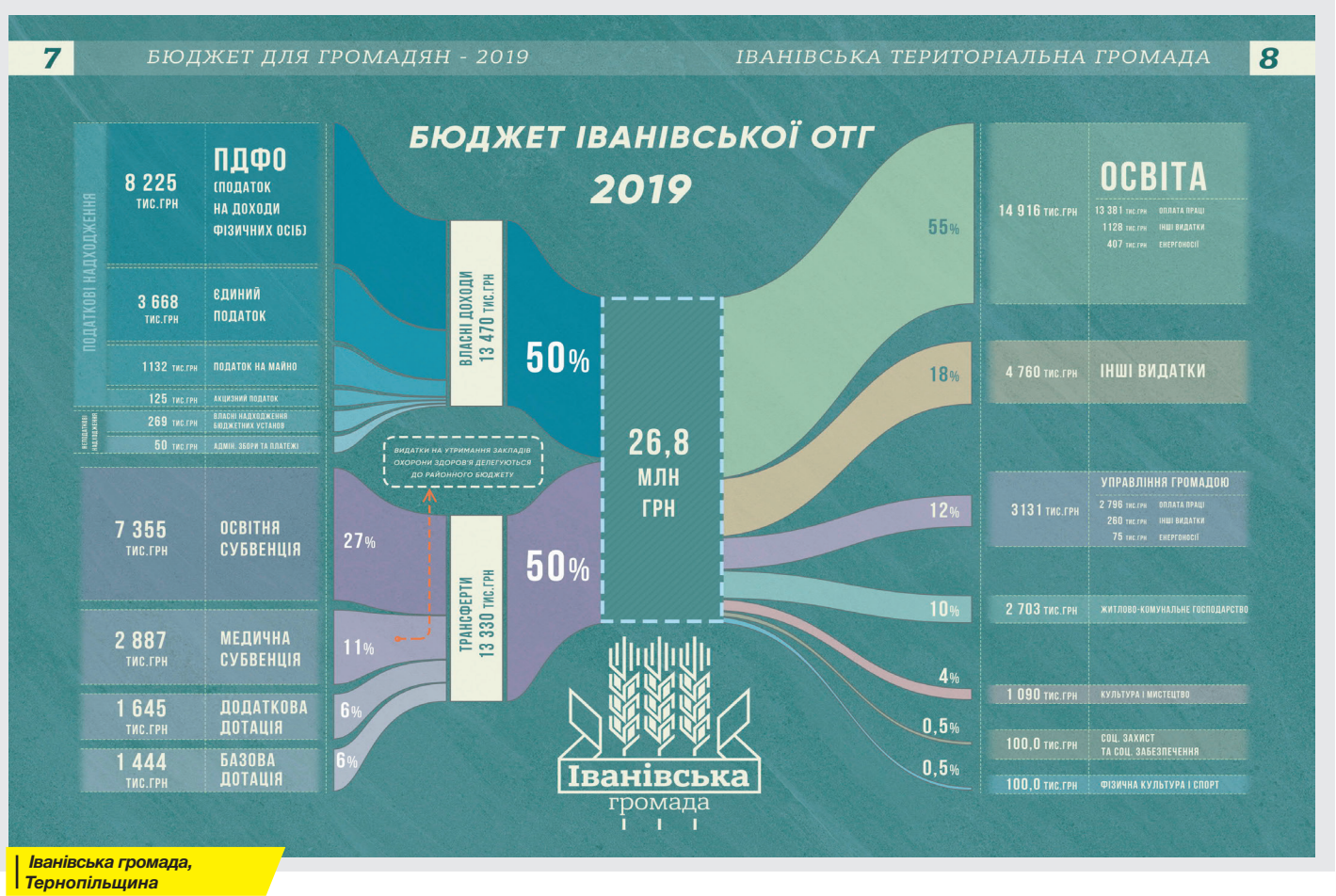
6 764 тис.грн. Оплата праці
279 тис.грн. Оплата енергоносіїв
178 тис.грн. Інше

КУЛЬТУРА
3 308 тис.грн.

2 014 тис.грн. Оплата праці
382 тис.грн. Оплата енергоносіїв
911 тис.грн. Інше

Верхнянська громада, Івано-Франківщина

Добре допомагають зрозуміти складні цифрами бюджету такі візуалізації, які одразу демонструють співвідношення доходів та витратків.



ГРОШІ НА РОЗВИТОК ІНФРАСТРУКТУРИ ГРОМАДИ

Мета поширення бюджету для громадян — підвищити рівень розуміння населенням бюджетних процесів в своїх громадах та усвідомлення своєї ролі в них. Навряд чи можна очікувати, що громадськості буде достатньо дізнатись, скільки громада отримує трансфертів та збирає податків, а також які суми витрачає на заробітну плату. З високою вірогідністю пересічній людині хочеться дізнатись про бюджет щось осяжне, те, що можна побачити на свої очі, помацати своїми руками, походити своїми ногами.

З цього боку інформація про бюджет для громадськості не може обійтись без висвітлення планів місцевої влади на розвиток інфраструктури своєї громади.

Не використуйте цей розділ як елемент політичної боротьби для презентації проєктів розвитку в якості особистих досягнень лідера громади. Висвітлення проєктів розвитку, що будуть фінансуватись з бюджету громади має відбуватись нейтрально, без прив'язки до особистостей. До цього розділу варто також включити проєкти, на які було залучено зовнішнє співфінансування — донорську допомогу, наприклад.

Якщо у вашій громаді працює бюджет участі (громадський бюджет), додайте інформацію про профінансовані проєкти. Фото з проєктів ще раз покажуть громаді позитивні зміни, підсилять довіру до самого бюджету участі і до влади, яка виконує свої зобов'язання.

Видатки на розвиток громади

Бюджет розвитку громади

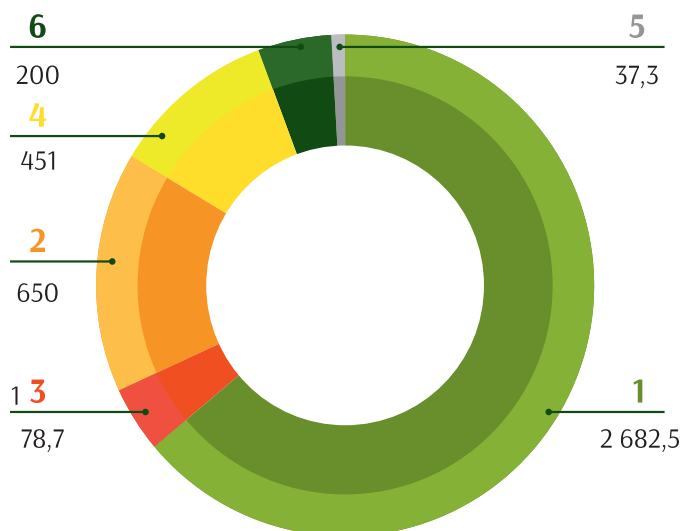
Бюджет розвитку є важливою складовою місцевого бюджету та інструментом реалізації інвестиційних та інноваційних інфраструктурних проєктів органів місцевого самоврядування.

За стратегічним пріоритетом розвитку «підвищення привабливості проживання і розвиток інфраструктури» за рахунок коштів бюджету розвитку 2019 року фінансуються капітальні ремонти освітлення по вул. Центральна в с.Хутірське, приміщення Хутірського НВК та Малопетриківської філії Петриківського опорного закладу

освіти. Також фінансується реалізація проєкту «Втілимо дитячу надію в життя – подаруємо ролердром» та виготовлення необхідної документації для ремонту вуличного освітлення по вул. Леваневського в смт Петриківка. За пріоритетом «збереження культурної спадщини «Петриківський розпис» забезпечується створення арт-майданчика «Мистецька феєрія», як складової Мистецького виставкового культурно-художнього центру «Петриківка – ЮНЕСКО».

Розмір фінансування в 2019 р. (тис. грн)

Капітальний ремонт приміщення Хутірського НВК 1 2682,5	Створення арт-майданчика "Мистецька феєрія" 4 451
Капітальний ремонт частини приміщення Малопетриківської філії Петриківського ОЗО 2 650	Капітальний ремонт вуличного освітлення вул.Леваневського смт Петриківка 5 37,3
Капітальний ремонт освітлення вул.Центральна в с.Хутірське 3 178,7	«Втілимо дитячу надію в життя - подаруємо роледром» 6 200



Бюджет місцевих ініціатив «Громадський бюджет» дозволяє громадянам взяти участь в тому, як і де бюджетні кошти можуть використовуватися для поліпшення життя мешканців населених пунктів Старосалтівської ОТГ.

Жителям громади надається можливість бути авторами проєктів, а також віддати свій голос в підтримку того чи іншого проєкту.

Проєкти-переможці будуть реалізовані з бюджету громади. Порядок подачі проєктів розміщений на сайті ОТГ за посиланням starysalativ.pb.org.ua

Проєкти-переможці "Громадського бюджету", які реалізуються в 2019 році тис. грн

- облаштування дитячого спортивно-ігрового майданчика в с. Кирилівка по вул. Молодіжна **37,3**
- встановлення двобаштового ігрового комплексу в зоні відпочинку для дітей та дорослих в с. Хотімля **38**
- заміна ігрових зон на сучасний ігровий простір в Старосалтівському ДНЗ ясла-садуку «Барвінок-100» **25,6**
- встановлення спортивно-ігрового майданчика на території Старосалтівського ДНЗ ясла-садуку «Барвінок-100» **24,8**
- облаштування ігрового майданчика для дітей дошкільного віку, с. Шестакове **40**
- облаштування спортивно-ігрового майданчика в с. Кирилівка по вул. Молодіжна **38,4**
- заміна старого комп'ютерного обладнання в Шестаківській школі, с. Шестакове **39,6**
- ремонт та оновлення елементів стелі пам'ятника на братській могилі, с. Хотімля **39,7**
- поточний ремонт тротуарів на території Старосалтівського ДНЗ ясла-садуку «Барвінок-100» **39,7**
- облаштування на території Старосалтівської школи зони відпочинку, смт Старий Салтів **35,9**
- встановлення альтанок в сквері с. Хотімля **35,8**
- облаштування спортивного майданчика на території Кирилівської школи, с. Кирилівка **39,6**
- облаштування спортивного майданчика вуличними тренажерами, с. Шестакове **34,9**
- облаштування майданчика для гри в волейбол, смт Старий Салтів по вул. Великий **38,9**

Струк Валентина Василівна – головний бухгалтер, начальник відділу бюджетного забезпечення та бухгалтерського обліку
097 556 00 83 | buh-saltiv@ua.com

Маймулін Максим Сергійович – начальник відділу ЖКГ та земельних ресурсів
095 875 39 88 | saltivr@ua.com

62560 Харківська область, Вовчанський район смт. Старий Салтів, вул. Перемоги, 15 Старосалтівська селищна рада

Колкутін Костянтин Миколайович – заступник селищного голови
тел. 066-077-4188 | radzijo@ukr.net

Старосалтівська громада, Харківська область

БЮДЖЕТ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ

Заходи із реконструкції вуличного освітлення та будівництво станції підкачки для с. Сонячне відповідають стратегічній цілі громади «Підвищення якості життя мешканців громади».

Придбання комп'ютерного обладнання спрямоване на реалізацію цілі розвитку громади щодо покращення якості освітньої галузі.



ПРОЄКТИ "ГРОМАДСЬКОГО БЮДЖЕТУ"

Громадський бюджет – частина коштів бюджету громади, щодо якої мешканці громади надають пропозиції як покращити свій населений пункт чи вулицю шляхом написання та подання проєктів у визначені терміни, та обирають найкращі із запропонованих, головуючи за них. Реалізація проєктів – переможців фінансуються з бюджету громади у наступному за проведенням конкурсу році.

Всього на конкурс було подано **23** проєкти, з **9** різних населених пунктів громади. У голосуванні взяли участь **1 704** жителів, тобто майже **14%** населення. **6** проєктів-переможців реалізуються у 2019 році. «Громадський бюджет» у 2019 році складає **300 000 грн**.

23 проєкти було подано



Широківська громада, Дніпропетровська область

ГРОМАДСЬКИЙ БЮДЖЕТ 2020



ХТО МОЖЕ ПОДАТИ ПРОЄКТ?

Особа, яка досягла 16-річного віку, є громадянином України, громадянином іншої країни або ж є особою без громадянства, яка створила ідею щодо покращення Лановецької міської об'єднаної територіальної громади та оформила її у вигляді проєкту.

КУДИ ПОДАВАТИ ПРОЄКТ?

На е-сервіс "Громадський бюджет" або у паперовому вигляді у Лановецьку міську раду, один автор може подати 1 великий та 1 малий проєкт.

КОЛИ ПОЧАТОК КОНКУРСУ?

Початок конкурсу Громадський бюджет буде визначено розпорядженням міського голови до 1 жовтня 2020 року і буде розміщено на офіційному сайті.

ДЕ ГОЛОСУВАТИ ЗА ПРОЄКТИ?

Голосування буде здійснюватися онлайн через е-сервіс "Громадський бюджет" протягом 15 днів з моменту оголошення.

Проєкти-переможці реалізуються протягом 2021 бюджетного року!

З БІЛЬШІ ДЕТАЛЬНОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ МОЖНА ОЗНАЙОМИТИСЯ НА САЙТІ МІСЬКОЇ РАДИ ЗА ПОСИЛАННЯМ LANMISTO.GOV.UA

50,0 тис. грн Облаштування дитячого ігрового майданчика "Чудовий світ дитинства"	151,3 тис. грн Сучасний ігровий майданчик Лановецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1 імені Юрія Ковалюка	150,0 тис. грн Нове життя шкільному подвір'ю з велосипедним паркінгом Лановецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №2
50,5 тис. грн Спортивний майданчик з вуличними тренажерами Лановецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №1 імені Юрія Ковалюка	ГРОМАДСЬКИЙ БЮДЖЕТ 2020 загалом 602,8 тис. грн	50,2 тис. грн Громадський простір села Михайлівка: "Неафін" відпочинку: заради здоров'я і щастя людей"
50,4 тис. грн Відроджуємо фестивалі з духовою музикою	50,0 тис. грн Сучасне подвір'я Лановецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №2	50,4 тис. грн Огорожа кладовища села Краснопілля

Лановецька громада, Тернопільська область

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЄКТІВ-ПЕРЕМОЖЦІВ ГРОМАДСЬКОГО БЮДЖЕТУ - 2019

Зробимо актову залу комфортною для дітей

55,9 тис. грн



Цікавий простір школи. Лановецька школа №1

168,7 тис. грн



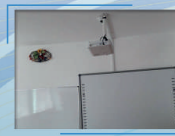
"Smart School: навчальне по-сучасному" в Лановецькій загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів №2

170,0 тис. грн



"Clever Children: розумні діти - найбуцте країни" в Лановецькій загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів №2

56,0 тис. грн



ЗАГАЛЬНА СУМА ПРОЄКТІВ
664,9 тис. грн

Створення нового освітнього середовища за реформи НУШ в Краснолуцькій філії Лановецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. №2

56,0 тис. грн



Встановлення мультимедійного інтерактивного комплексу у Якимівській філії Лановецької загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №2

55,1 тис. грн



Мультимедійні комплекси для Юзьківської ЗОШ І-ІІІ ст. с. Юзьківці

56,0 тис. грн



Інтерактивний мультимедійний комплекс для освітнього простору Загірківської ЗОШ І-ІІ ст.

47,2 тис. грн



ГАЛУЗЕВІ ВИДАТКИ. ОСВІТА ТА ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

Ще одна можливість дати громадянам помацати «бюджет» з максимально близької до їх повсякденного життя відстані — це надання більш детальної інформації по галузевих видатках.

Освіта та охорона здоров'я — сфери, які одночасно є лідерами за розмірами видатків та близькістю до максимально широкого кола населення.

В громадах-учасницях проекту ДІЄМО акценти на видатки в цих галузях розставлялись, виходячи з повноважень органів місцевого самоврядування. Детальну увагу варто приділяти саме тим видаткам, де громади самостійно приймають управлінські рішення.

Прикладами висвітлення інформації про видатки на освіту можуть бути такі:

- ✓ По кожному закладу порівняти видатки на одного учня, на оплату праці одного вчителя з загальною кількістю учнів;

- ✓ По кожному закладу продемонструвати видатки на капітальний ремонт, придбання комп'ютерів, мультимедійної техніки та спеціального обладнання, а також видатки на заходи з енергозбереження.

Тема, яка має великий запит з боку батьків учнів — благодійні фонди в школах.

Тут по кожному закладу можна продемонструвати:

- ✓ Скільки коштів надійшло до благодійних фондів у визначений період;
- ✓ Скільки з благодійних внесків батьків було витрачено на придбання техніки та обладнання;
- ✓ Скільки — витрачено на капітальний ремонт;
- ✓ Скільки — пішло на інші витрати.

Інформація про видатки, які були зроблені з благодійних фондів, добре співвідноситься з аналогічною інформацією про видатки, що були зроблені з місцевого бюджету.

ВИДАТКИ В СФЕРІ ОСВІТИ

Однією з пріоритетних стратегічних цілей Стратегії розвитку громади є створення сучасної та ефективної системи закладів освіти, в особливості покращення матеріально-технічної бази закладів освіти, поповнення навчально-матеріальної бази: створення лінгфонних кабінетів з іноземної мови в смт. Брошнів-Осада, наповнення навчальних кабінетів фізики, хімії, біології технологічним обладнанням. А також, створення всіх умов для забезпечення обов'язкового здобуття усіма дітьми і молоддю шкільного віку повної загальної середньої освіти в обсягах, визначених державним стандартом загальної середньої освіти.

Саме тому, завдяки державному та місцевому бюджетам ми забезпечуємо:

Заклад	Кількість педагогічних працівників	Кількість учнів	Кількість іншого персоналу
БРОШНІВ-ОСАДСЬКИЙ ЛІЦЕЙ	83	738	27
КРЕХОВИЦЬКА ГІМНАЗІЯ	24	167	14
КАДОБНЯНЬСЬКА ГІМНАЗІЯ	20	101	11
БРОШНІВСЬКА ГІМНАЗІЯ	26	105	11

Брошнів-Осадська громада, Івано-Франківська область

КАПІТАЛЬНІ ВИДАТКИ

НА ЗАГАЛЬНООСВІТНІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ

Заклад	Капітальний ремонт	Придбання комп'ютерної, мультимедійної техніки, спеціального обладнання для навчальних кабінетів	Капітальний ремонт	Придбання комп'ютерної, мультимедійної техніки, спеціального обладнання для навчальних кабінетів
БРОШНІВ-ОСАДСЬКИЙ ЛІЦЕЙ	35,7 тис.грн	25,9 тис.грн	22,6 тис.грн	10,1 тис.грн
КАДОБНЯНЬСЬКА ГІМНАЗІЯ	20,3 тис.грн	2,7 тис.грн	0,2 тис.грн	3,1 тис.грн



ВИДАТКИ НА ЗАГАЛЬНООСВІТНІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ

БРОШНІВ-ОСАДСЬКИЙ ЛІЦЕЙ



КРЕХОВИЦЬКА ГІМНАЗІЯ



КАДОБНЯНЬСЬКА ГІМНАЗІЯ



БРОШНІВСЬКА ГІМНАЗІЯ



Брошнів-Осадська громада, Івано-Франківська область

ВИДАТКИ В СФЕРІ ОСВІТИ

Основними потребами навчальних закладів об'єднаної громади є впровадження заходів по енергозбереженню та енергоефективності: утеплення приміщень, заміна вікон, встановлення енергоефективних котлів, перехід на альтернативні види палива. Крім того, навчальні заклади потребують проведення зовнішнього та внутрішнього ремонту будівель, придбання меблів, необхідного обладнання для кабінетів, спортивного інвентарю, музичного обладнання. На 2019 рік заплановано провести капітальні ремонти у школах (переважно заміна вікон, дверей), а також придбання комп'ютерної, мультимедійної техніки, спеціального обладнання для навчальних кабінетів.

Рибаківка			Коблеве		
Кількість учнів	Кількість педаг. працівників	Кількість іншого персоналу	Кількість учнів	Кількість педаг. працівників	Кількість іншого персоналу
153	20	20	309	25	18
Капітальний ремонт, тис.грн	Придбання комп., мультимедійної техніки, спец.обладнання для навчальних кабінетів		Придбання комп., мультимедійної техніки, спец.обладнання для навчальних кабінетів		
531,4	35,3		70,5		
Всього видатків на заклад (тис.грн)	Видатки на одного учня (тис.грн)	Видатки на оплату праці в перерахунку на одного учня (тис.грн)	Всього видатків на заклад (тис.грн)	Видатки на одного учня (тис.грн)	Видатки на оплату праці в перерахунку на одного учня (тис.грн)
6759,76	44,18	34,83	9348,24	30,25	24,01
Новофедорівка			Українка		
Кількість учнів	Кількість педаг. працівників	Кількість іншого персоналу	Кількість учнів	Кількість педаг. працівників	Кількість іншого персоналу
132	21	16	79	15	14
Капітальний ремонт, тис.грн	Придбання комп., мультимедійної техніки, спец.обладнання для навчальних кабінетів		Придбання комп., мультимедійної техніки, спец.обладнання для навчальних кабінетів		
540,3	35,3		35,3		
Всього видатків на заклад (тис.грн)	Видатки на одного учня (тис.грн)	Видатки на оплату праці в перерахунку на одного учня (тис.грн)	Всього видатків на заклад (тис.грн)	Видатки на одного учня (тис.грн)	Видатки на оплату праці в перерахунку на одного учня (тис.грн)
5930,35	44,92	37,15	4807,86	60,85	49,82

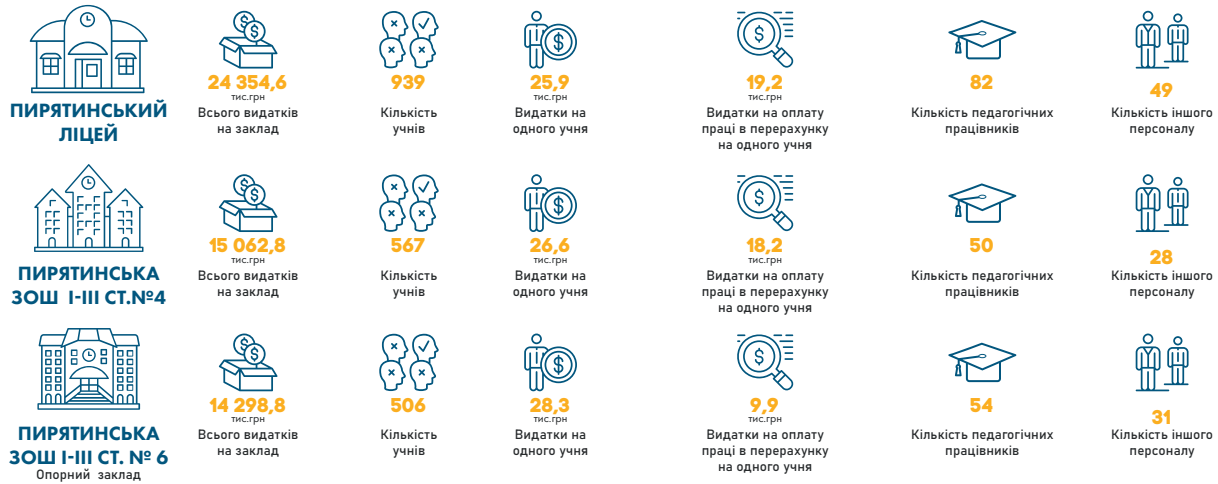
Коблівська громада, Миколаївська область



КАПІТАЛЬНІ ВИДАТКИ НА ЗАГАЛЬНООСВІТНІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ



ВИДАТКИ НА ЗАГАЛЬНООСВІТНІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ



Пирятинська громада,
Полтавська область

Якщо у вашій громаді є простір для оптимізації шкільної мережі, у цьому розділі можна зацентувати увагу на тому, що в малокомплектних школах видатки на одного учня значно вищі, ніж в школах з високою наповненістю. А матеріально-технічна база та персонал — не завжди відповідають стандартам якості освіти. Тут ви на цифрах можете показати неефективність витрачання коштів громади на такі заклади і заохотити батьків до перегляду своєї позиції по реформуванню шкільної мережі.

Видатки на охорону здоров'я можна також деталізувати по кожному закладу за таким підходом:

- Показати частку видатків на оплату праці, оплату комунальних послуг, на капітальні видатки, на харчування пацієнтів та на забезпечення лікарськими засобами в загальній сумі видатків на кожен заклад;
- Порівняти суму коштів, які необхідні для закупівлі лікарських засобів, з наявними в місцевому бюджеті коштами на ці потреби по кожному закладу.

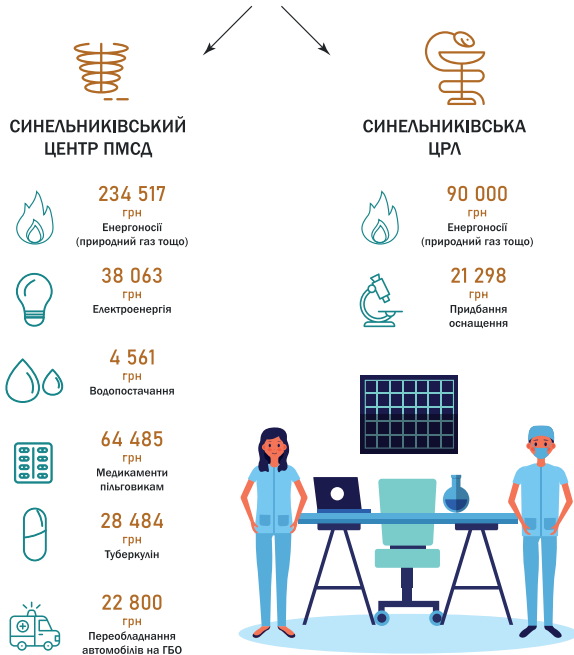


ВИДАТКИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

На території нашої громади знаходяться три амбулаторії. Усі видатки з утримання цих амбулаторій здійснюються з бюджету Синельниківської районної ради. Тому отримана нашою громадою з державного бюджету медична субвенція в розмірі 2 393 700 грн у повному обсязі спрямовується до бюджету Синельниківського району.

Для забезпечення надання мешканцям громади медичних послуг наша громада також перераховує власні кошти для забезпечення діяльності Синельниківського центру первинної медико-санітарної допомоги та Синельниківської центральної районної лікарні.

ВЛАСНІ ДОХОДИ ГРОМАДИ



Зайцівська громада, Дніпропетровська область

ІНФОРМАЦІЯ ПРО БЮДЖЕТНІ ЗМІНИ

Окрім наведених прикладів бюджет для громадян є найкращим інструментом для інформування жителів про важливі зміни в бюджеті. Якщо в майбутньому році зміняться ставки місцевих податків або зборів — проінформуйте про це громадян. Розкажіть, якими будуть ставки. Якщо ставки податків збільшуються — поясніть, для чого це було потрібно зробити та що можна буде зробити за додатково отримані кошти. Якщо ставки податків зменшуються — поясніть, чому було прийнято таке рішення, яким чином це вплине на видатки, яка галузь може постраждати, які позитивні результати для розвитку своєї громади ви отримаєте в майбутньому від цього рішення, та можливо, навіть скільки зможете отримати грошей з інших джерел завдяки цьому рішенню.

Якщо заплановано залучення кредитних коштів — поясніть, чому приймається таке рішення, що вдасться зробити за рахунок от-

ВИДАТКИ НА ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я

Центр первинної медико-санітарної допомоги «Сімейний лікар»



Всього: **5 237,4**
од. виміру: тис. грн



Відатки на придбання медикаментів (в тому числі за програмою "Доступні ліки")



*згідно штатного розпису на 01.01.2019

Широківська громада, Дніпропетровська область

римання додаткових коштів, як громада буде повертати свій борг.

Якщо заплановано залучення грантових коштів — також розкажіть, як вони будуть використовуватись.

Якщо ви вирішили запровадити нові соціальні доплати окремим категоріям населення, поясніть, скільки зможе отримати одна людина, скільки в цілому буде витрачено коштів на таку підтримку, а також в яких видатках відбудуться скорочення, щоб соціальні доплати стали можливими.

Керуйтеся такими загальними принципами інформування про зміни в бюджеті:

- ☑ пояснити, чому це важливо,
- ☑ як це вплине на добробут громади,
- ☑ чесна інформація як про позитивні, так і негативні наслідки таких рішень.

ПРОПОЗИЦІЇ ГРОМАДЯН, ЯКІ БУЛИ ВРАХОВАНІ В БЮДЖЕТІ

Одним із ефективних підходів залучення жителів до вирішення бюджетних питань є збір пропозицій від громадян до бюджету ще під час складання його проєкту. В цьому контексті бюджет для громадян працює якнайкраще для того, щоб проінформувати свою громаду про результати вивчення їх пропозицій до бюджету.

Важливо в цьому розділі бути максимально чесними та змістовними, і пояснити, які пропозиції були враховані, а які — ні, та чому. Жителі мають розуміти, що всі побажання не можуть бути реалізовані одразу і в один рік. Щось неможливо через нестачу коштів, щось виходить за межі повноважень місцевого самоврядування в громаді, а щось перенесено на наступний бюджетний рік. Якщо не давати зворотній зв'язок на отримані пропозиції, то мешканці розчаруються і не будуть їх подавати. А це послабить і довіру до влади, і впевненість в тому, що органи місцевого самоврядування розумно і прозоро розпоряджаються ресурсами громади.

ВРАХУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЙ ГРОМАДЯН ДО БЮДЖЕТУ 2020



579

Загальна кількість зібраних пропозицій

356

Загальна кількість врахованих пропозицій (61 % від всіх)

109

Кількість врахованих пропозицій при виконанні бюджету 2020

57

Кількість неврахованих пропозицій

57
Кількість пропозицій, котрі не належать до повноважень громади



7

Лановецька громада,
Тернопільська область

Провести капітальний ремонт вулиці Данила Галицького в м.Зборів – передбачено кошти в сумі 600,0 тис.грн (рішення «Про бюджет Зборівської міської об'єднаної територіальної громади на 2020 рік» від 18.12.2019 року №2890).



Провести капітальний ремонт дороги по вулиці Перемоги в м.Зборів – передбачено кошти в сумі 658,7 тис.грн (рішення «Про бюджет Зборівської міської об'єднаної територіальної громади на 2020 рік» від 18.12.2019 року №2890).

Ремонт доріг, вулиць та благоустрій міста – передбачено кошти в сумі 1 450,0 тис.грн (рішення «Про бюджет Зборівської міської об'єднаної територіальної громади на 2020 рік» від 18.12.2019 року №2890).



Освітлення міста Зборова – передбачено кошти в сумі 631,3 тис.грн (рішення «Про бюджет Зборівської міської об'єднаної територіальної громади на 2020 рік» від 18.12.2019 року №2890).

Відремонтувати дороги – передбачено кошти в сумі 270,0 тис.грн (рішення «Про бюджет Зборівської міської об'єднаної територіальної громади на 2020 рік» від 18.12.2019 року №2890).



Збільшити бюджет для медицини, оновленняматеріально-технічної бази – передбачено кошти в сумі 252,0 тис.грн (рішення «Про внесення змін до бюджету Зборівської міської об'єднаної територіальної громади на 2020 рік» від 05.02.2020 року №3235).

Освітлення міста Зборова – передбачено кошти в сумі 631,3 тис.грн (рішення «Про бюджет Зборівської міської об'єднаної територіальної громади на 2020 рік» від 18.12.2019 року №2890).



Прокласти нову теплотрасу у ЗОШ I-III ступенів с.Перепельників – проведено роботи в 2019 році на суму 65,0 тис.грн.



Упорядкування міського парку – залучення коштів програми «DOBRE» з умовою співфінансування з міського бюджету.

ЯК БУЛИ ВРАХОВАНІ ПРОПОЗИЦІЇ ГРОМАДЯН

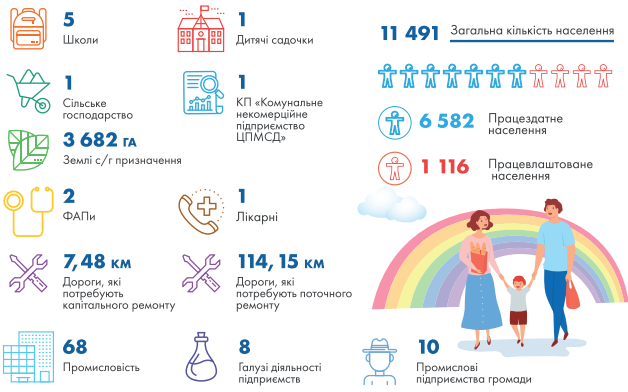


14

Зборівська громада,
Тернопільська область

15

НАША ГРОМАДА ЗАРАЗ

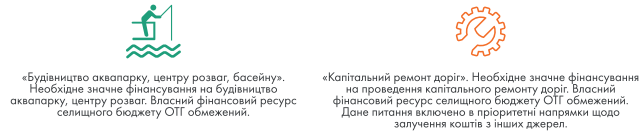


ПІДТРИМАНІ ПРОПОЗИЦІЇ ГРОМАДЯН

Як були враховані пропозиції громадян, подані до проекту бюджету на 2020 рік? До бюджету на 2020 рік в цілому подано 72 пропозиції від 72 жителів громади. При цьому через онлайн форму подано тільки 4 пропозиції, 68 пропозицій подано під час акції "Впливай на бюджет своєї громади!", що проводилась Ланчынською ОТГ спільно з ГО Центр Політичних Студій. Всі пропозиції систематизовано, була проведена їх рейтингова оцінка. **Перелік пропозицій, що були підтримані та внесені до бюджету громади на 2020 рік:**



ПРОПОЗИЦІЇ, ЯКІ НЕ БУЛИ ПІДТРИМАНІ



Ланчынська громада, Івано-Франківська область

ПІДТРИМКА КОМУНІКАЦІЇ ПРО БЮДЖЕТ

На перший погляд може здаватись, що це — неважлива складова в бюджеті для громадян. Проте цей елемент, так само, як і вступе слово від лідерів громади, підтверджує, що відповідальність за підготовку та поширення бюджетів для громадян бере на себе саме орган місцевого самоврядування, як єдине першоджерело. А також він створює майданчик для комунікації з мешканцями і показує щирість намірів влади.

Найбільш короткий розділ, що має проінформувати, яким чином можна звернутись за додатковою інформацією, отримати консультацію, або ж, навіть долучитись до формування бюджетних рішень насправді є свідченням того, що бюджет для громадян влада поширює для того, щоб жителі краще розумілись на бюджетних рішеннях, відчували свою дотичність до бюджетних коштів та могли інформовано взаємодіяти з органом місцевого самоврядування стосовно бюджетних рішень.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Тел.: (05547) 5-34-51 Сміюха Наталія Володимирівна, начальник відділу бухгалтерського обліку, планування економічної діяльності та звітності Станіславської сільської ради

Офіційний сайт: <https://stanislavskaoatq.dosvit.org.ua/>

Електронна пошта: stanislav_sr@meta.ua

Подайте свої пропозиції до бюджету Станіславської ОТГ на 2020 рік! Протягом року відбувається внесення змін до бюджету, тому ви можете заповнити цю форму для можливого врахування ваших пропозицій під час планування таких змін. Заповнену форму подайте до сільської ради!

Поштова адреса: вул. Свободи, 15 с. Станіслав Білозерського р-ну Херсонської обл. 75051

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Шановні жителі!

Для розвитку нашої громади важлива небайдужість та активна участь кожного з нас. Тому щиро запрошуємо вас подати свої пропозиції до бюджету нашої громади на 2021 рік!

Пропозиції можна надіслати:

Адреса: 75131, Херсонська обл., Олешківський район, с. Великі Копані, вул. Карла Маркса, буд. 79

Час роботи: пн-пт 8:00-17:00

E-Mail адреса: rada_kopani@ukr.net

Контактний телефон: (05542) 48-3-50

Тираж – 500 екз.

Станіславська громада, Херсонська область

Великокопанівська громада, Херсонська область

Не нехтуйте цим розділом. Вкажіть поштову адресу, адресу електронної пошти, а також номер телефону. Уникайте знеособлення. Якщо буде вказана конкретна відповідальна особа, до якої можна звертатись — це посприє формуванню взаєморозуміння та партнерських стосунків з жителями.

ЩО ПРАЦЮЄ У РОБОТІ ЗІ ЗМІСТОМ

Те, що може здаватись простим або дрібницею на перший погляд, насправді може мати величезний вплив на те, наскільки легко не підготовленій людині буде зрозуміти, що ви намагаєтесь донести жителям. Є декілька елементів, на які одразу варто звернути увагу, щоб уникнути плутанини або ускладнення сприйняття:

1) Спростуйте цифри. Числові значення, в яких більше 4-х знаків, погано сприймаються. Для бюджетів це актуально, тому оберіть найбільш доречний для розміру

вашого бюджету варіант: тисячі гривень, мільйони гривень, або навіть мільярди. Протягом всього бюджету для громадян використовуйте єдиний підхід в представленні чисел, а також обов'язково вказуйте одиниці виміру.

- 2) Уникайте повних назв об'єктів. Замість цього використовуйте побутові, загально відомі назви об'єктів. Наприклад, Сонячниківський ЗНЗ I—III ступенів № 2 — це Сонячниківська школа № 2. А «Видатки на проведення заходів з енергозбереження ДНЗ «Сонечко» в с. Сонячне, Степового району» — легко перетворюються на більш людський варіант «утеплення будівлі дитячого садка «Сонечко» в с. Сонячне.
- 3) Уникайте використання великих таблиць з додатків до рішення про бюджет, або ж аналогічних підходів до складання таблиць. Самі таблиці використовуйте виключно для чорнових варіантів, які надалі потрібно візуалізувати. Варіанти складання таблиць, які використовуються в офіційній документації, дуже погано піддаються візуалізації.



III. ПОШИРЕННЯ БЮДЖЕТУ ДЛЯ ГРОМАДЯН ТА ЗБІР ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ



Цікаво спостерігати за людьми, коли вони реагують на інформацію у бюджеті для громадян. Напружуються, тиша... А потім — питання за питанням! О, так це в ж діло! Сподобалося мені питання одного чоловіка під час зустрічі з мешканцями. «А де в цьому бюджеті ми, прості люди, де я?» І ось тут ми почали розбиратися, як то кажуть, по деталях.

Наталія Озерянська,

перша заступниця голови Олександрівської ОТГ,
Миколаївська область



Як показав досвід минулих років, презентації бюджету для громадян викликали зацікавлення в наших жителів. Всім цікаво було почитати про бюджетний процес, а головне — ці матеріали були доступними пересічним мешканцям. А також це чудовий спосіб показати громадянам, що було зроблено за кошти селищного бюджету та що планується зробити в наступному році.

Наталія Мацьків,

фінансистка Печеніжинської громади,
Івано-Франківська область

Сподіваємось, що коли ви пройдете весь шлях створення бюджету для громадян, вам захочеться, щоб його побачило якомога більше жителів. В іншому випадку витрачання і часу, і фінансів на створення бюджету для громадян може виглядати нераціональним.

Як зробити так, щоб бюджет для громадян побачило якомога більше тих, кому він адресований? Пригадайте, що ще на етапі підготовки визначались цільові аудиторії — на кого він орієнтований, а також вирішувалося, в якому форматі створювати бюджет для громадян. Як буде поширюватись бюджет для громадян, напряму залежить від того, для кого він створений, як ваші адресати звикли отримувати інформацію, а також в якому форматі зроблено бюджет для громадян.

Друковані матеріали варто поширювати в тих місцях, де громадяни часто взаємодіють з владою, де є висока вірогідність одночасно охопити значну кількість людей. Це можуть бути ЦНАПи, заклади надання соціальних послуг, приймальні старост в ОТГ. Також, ви можете використовувати для цього великі

святкові події, де збирається багато людей, або, навіть так звані «ярмаркові дні». Якщо бюджет дозволяє — можна скористатись і поштовими послугами. Хорошими промоутерами можуть стати депутати ради або старости в невеликих громадах.

Для відео-контенту найбільш доречним є трансляції на телебаченні. Якщо в населеному пункті є місцеве ТБ і реалістично забезпечити трансляцію відео бюджету для громадян, це може бути хорошим варіантом широкого охоплення населення. Якщо у громади є Youtube-канал — поставте на нього відео, а лінк розповсюдьте через сайт, Фейсбук, групи у Вайбері.

Для повністю електронних форматів, в тому числі ігор, найкращим буде поширення через місцеві популярні групи та канали в соціальних мережах.

Найкращим другом в поширенні бюджету для громадян є креативний підхід. Чим з більшою зацікавленістю до поширення підйдуть ті, хто створював бюджет для громадян, тим з біль-

шою вірогідністю вдасться зацікавити тих, на кого він орієнтований. ОТГ, які розробляли і поширювали бюджети для громадян в 2018—2020 роках, слугують найкращим прикладом того, що органи місцевого самоврядування можуть знаходити творчі підходи для того, щоб зацікавити громадськість.



« В **Дмитрівській сільській громаді Кіровоградської** області майже кожна публічна зустріч, концерт або інший захід протягом місяця розпочинався з презентації бюджету для громадян. Активні та відповідальні представники громади на чолі з головою громади та керівницею Дому культури не пропускали жодної можливості розказати мешканцям про бюджет громади.



« В **Зборівській громаді на Тернопільщині** бюджет для громадян поширювали на ринку. Чи не найкраще місце для поширення актуальною інформацією про події в ОТГ.



« В **Олександрівській громаді на Миколаївщині** бюджет для громадян поширювали під час дня села, а заступниця селищного голови ще й додатково пояснювала жителям інформацію з бюджету.

Окремого акценту заслуговують спроби громад зацікавити бюджетом молодь.



« Старшокласники **Східненської школи з Мизиківської громади Херсонської області** місцевий бюджет перетворили на гру. Це ноу-хау виявилось підліткам дуже до вподоби. Особливо моменти заробляння грошей. При виборі роду занять, дехто шукав собі професію «мільйонер». Молодь із цікавістю платила податки і потім їх розподіляє вже у складі бюджету. Здивуванню не було меж, коли сплачених податків не вистачило на всі потреби громади.



« У **Вознесенську** на молодь чекав цілий квест «Ніч в бюджеті». Саме у такому форматі вознесенська молодь намагалася розібратися у лабіринтах місцевого бюджету. Від кабінету голови громади до зали засідань виконавчого комітету коридорами Вознесенської міської ради у формі гри молодь дізнавалася про особливості розподілу бюджетних коштів та методи, за допомогою яких кожен із мешканців може на нього вплинути.



« Дунаєвецька громада на Хмельниччині зацікавлює бюджетом мам та їх дітей.



« Бюджетна вікторина у Музиківській громаді на Херсонщині.



Один із заходів інформаційної кампанії Дмитрівської громади на Кіровоградщині — бюджетний борщ.

« У **Дмитрівській громаді на Кіровоградщині** варили бюджетний борщ, провели бюджетну вікторину та пригощали візуалізованим у вигляді сиру бюджетом.



« Эксперти пояснювали мешканцями усі деталі про бюджет у Шумській громаді на Тернопільщині.



« Зробити селфі під час збору пропозицій до бюджету — це модно. Гречаноподівська громада на Дніпропетровщині.



« Голова Ланчинської громади на Франківщині особисто розказував про бюджет громади в неділю біля церкви.



« Деякі цифри з бюджету для громадян Галицинівської громади на Миколаївщині викликали емоції навіть у школярів.



« Молодь Гречаноподівської громади на Дніпропетровщині активно цікавилась коштами громади.



« Мешканці ...громади на ... Кіровоградщині пробували розподілити зерно так само, як розподіляються кошти в бюджеті громади.

Були і ще більш креативні підходи до того, як зацікавити громадян.

- ☑ У **Вознесенську Миколаївської області** міський голова Віталій Луков особисто провів для громадян креативну презентацію про «мудру бюджетну корову».

А вже в 2020 році він пропонує презентувати бюджет для громадян у вигляді театральної вистави.

- ☑ **Кочубеївська ОТГ Херсонської області** презентувала свій бюджет для громадян в форматі «Бюджетного чаювання». В центрі Кочубеївки біля будинку культури, просто неба, для мешканців громади розмістили стільці та столики із чаєм та всім до чаю, і обговорювали бюджет громади.

В будь-якому випадку, незалежно від того, який формат було обрано на початку, а також, як саме буде поширюватись бюджет для громадян, потурбуйтеся про:

- ☑ розміщення на офіційному веб-сайті ради: це, як мінімум, продовжить строки життя бюджету для громадян, а за умови популярності вашого веб-сайту, дозволить розширити аудиторію тих, хто з ним ознайомиться.

На початку поширення розмістіть бюджет для громадян в актуальних матеріалах, які видно одразу з головної сайту без додаткових переходів. Надалі розміщуйте бюджет для громадян в розділ, в якому збирається інформація стосовно бюджету.

- ☑ Інформування ЗМІ про поширення бюджету для громадян. ЗМІ допоможуть охопити більшу кількість жителів.

Фінанси громади — одна із найпопулярніших для ЗМІ тем. Дуже вірогідно, що медіа захочуть написати чи зняти сюжет, в якому розкажуть про кошти громади за підготовленим вами бюджетом для громадян.

При плануванні поширення бюджету для громадян також варто подумати над тим, як громадяни можуть надати зворотній зв'язок щодо цього продукту.

Зауваження та пропозиції громадськості — це найкраще джерело знань для планування вже наступного бюджету громадян. Якщо поширення відбувається протягом вуличних акцій, як відбувалось в громадах DOBRE — жителі схильні інформувати самостійно про побажання щодо окремих видів інформації про бюджет, які б їм хотілось дізнатись. Варто передбачити одразу, як такі усні зауваження будуть збиратись та узагальнюватись.

Після акцій можна поставити спеціальну скриньку для зворотного зв'язку у ЦНАПі, зробити оголошення про збір відгуків на сайті, запустити електронне опитування.

Відгуки та пропозиції до бюджету розглядаються відповідальними особами і в наступному бюджеті для громадян зазначається, які з них були включені до бюджету. Деякі громади на додачу до збору відгуків проводили і конкурс на найкращу концепцію дизайну бюджету для громадян серед мешканців. Таким чином вони і залучали жителів до створення цього матеріалу, і отримували креативні ідеї, які дозволяли зробити бюджет для громадян більш ефективним.

А громадська організація «Зборів UP» Зборівської громади на Тернопільщині використала бюджет для громадян, щоб підняти з мешканцями та депутатами тему ефективного використання коштів на освіту.

Активісти подивилися на цифри, вказані у бюджеті для громадян і вирішили дізнатися, чи знають мешканці, скільки громада витрачає на одного школяра. Вони порівняли результати опитування з даними бюджету для громадян.

Виявилось, що мешканці значно занижують «вартість 1-го школяра», адже в реальному світі ця цифра більша в 31 раз! Представники «Зборів UP» також звернули увагу на різницю витрат на одного учня в різних школах

громади і підняли питання, чи можна оптимізувати витрати на освіту за рахунок шкільних автобусів, наприклад.

Пост в соціальних мережах на цю тему започаткував жваву дискусію, де звучали думки і пропозиції мешканців різних населених пунктів, батьків, депутатів. Люди почали цікавитись, хто і як голосував за бюджет, і чи варто переглянути рішення, зважаючи на інформацію про кошти громади.

Таким чином, бюджет для громадян став хорошою платформою для обговорення чутливої теми, а наведені цифри — хорошими аргументами для прийняття рішення, яке буде найкращим для громади.

Мешканці громад, а особливо активісти, цінують можливість бути поінформованими про різні питання коштів громади. Бюджет для громадян вже навіть отримав свою кодову назву — БдГ, яку впізнають і розуміють небайдужі люди.



ГО "Зборів UP"
30 июня · 🌐

...

Кілька тижнів тривало опитування, щодо думки людей, щодо розміру витрат Зборівської ОТГ на галузь освіти. Як бачимо з результатів опитування більшість людей думали, що ОТГ витрачає на навчання 1 учня до 1 тис. грн. Але як бачимо реальність зовсім інша - в середньому **31,6 тис.грн на 1 учня!!!**


Найменше - Зборівська ЗОШ №2 - 19,6 тис. грн./учня

Найбільше - Перепельники 71,1 тис.грн/учня, Калинівка 69,1 тис.грн./учня(4 дітей на школу), Августівка 66,1 тис.грн./учня...

Михайло Бігус, чи можна оптимізувати витрати по цих школах? Депутати ОТГ (Руслан Максимів, Славко Гаранджук, Василь Гамрач, Ігор Добуш, Pavlo Borisyuk, Natalya Palka та інші), можливо варто придбати автобуси і забезпечити доїзд із шкіл, де навчається мало учнів, щоб вони могли отримати більш якісну освіту в сусідніх навчальних закладах?

П.С. Загалом на освіту як бачимо із слайдів витрачається у Зборівській ОТГ - **70 млн.грн. - що становить майже 70% бюджету нашої ОТГ!**

Скільки на Вашу думку Зборівська ОТГ виділяє коштів на навчання одного учня на рік?
В середньому по усіх школах ОТГ.

До 1 тис. грн. Хто додав: ГО "Зборів UP"	 +61
Близько 10 тис. грн. Хто додав: ГО "Зборів UP"	 +21
Близько 30 тис. грн. Хто додав: ГО "Зборів UP"	 +21
близько 40 Хто додав: Pavlo Borisyuk	
Більше 70 тис. грн. Хто додав: ГО "Зборів UP"	



«БдГ дає змогу кожному жителю громади, незалежно від віку та освіти, зрозуміти яким чином наповнюється бюджет, що є його складовими та на що він витрачається. Особисто для мене найцікавішою була інформація про основні видатки з бюджету, це дає змогу більш глобально поглянути на те, що є основними пріоритетами для нашої громади.»

Дмитро Ясінський,

*голова Молодіжної ради Печеніжинської громади,
Івано-Франківська область:*



«Безумовно, бюджет для громадян свою інформативну функцію виконав на 200%. Мешканці громади, завдяки БдГ, отримали вичерпну і повну інформацію про бюджет — стосовно наповнення бюджету та розподілу коштів. Зокрема, люди з населених пунктів, де стоїть питання дофінансування шкіл попри проблеми із чисельністю учнів зрозуміли, що напрямок освіти є пріоритетним для громади і побачили, які витрати ідуть на навчальні заклади.

Особисто для мене було цікавим зрозуміти — який населений пункт громади скільки коштів приносить до бюджету громади. Також цікаво було зрозуміти, яким чином розподіляються видатки на кожен населений пункт. Чи то відповідно до доходів, що надходять у бюджет, чи до чисельності населення.»

Марія Висоцька,

*активістка ГО «У ногу з часом», Дзвиняцька громада,
Івано-Франківська область*

Ми рекомендуємо під час будь-яких заходів поширення бюджету для громадян пропонувати отримувачам подавати свої коментарі, побажання та зауваження за контактами зворотного зв'язку, вказаним в самих бюджетах для громадян.

ЯК ЗРОБИТИ ПІДГОТОВКУ ТА ПОШИРЕННЯ БЮДЖЕТУ ДЛЯ ГРОМАДЯН СТАЛОЮ ПРАКТИКОЮ

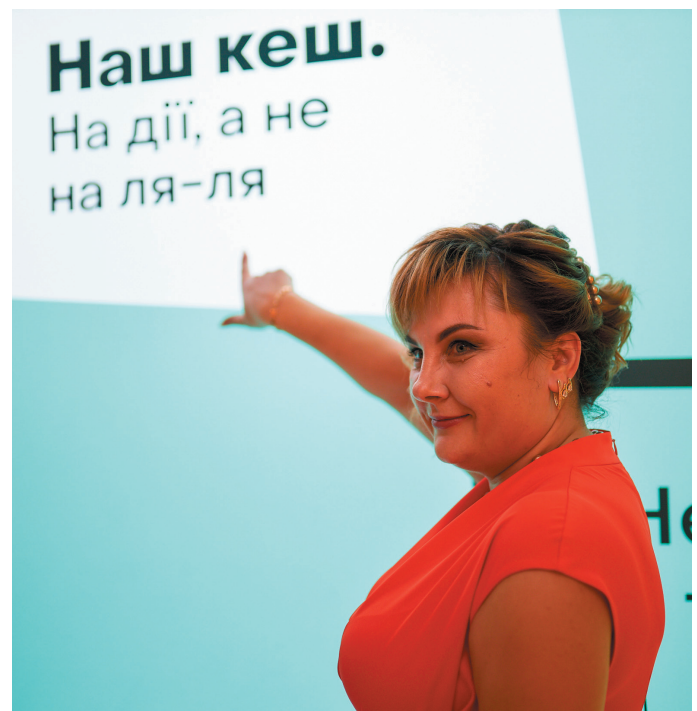
Підготовка та поширення бюджету для громадян є одним з інструментів прозорості місцевих бюджетів, який заслуговує на постійне використання органами місцевого самоврядування. Одноразове використання цього інструменту може видатись складним процесом з точки зору витрат енергії та часу. Проте, з кожним роком цей процес ставатиме все легше для тих, хто в нього залучений.

Щоб належним чином закріпити використання інструменту — передбачте підготовку та поширення бюджету для громадян бюджетним регламентом своєї громади. Заздалегідь виділіть оптимальні відрізки часу на попередні консультації, розробку проєкту, а також на поширення.

Окрім того, не забувайте, що підготовка бюджету для громадян має бути профінансована. Для розробки цього продукту, а також, можливо, і для поширення, заздалегідь передбачайте фінансування в бюджеті. Якщо цього не зробити, ідея розробки бюджету

для громадян може розбитися об скелю неможливості зробити привабливий для жителів продукт через нестачу коштів на оплату послуг виконавців.

Велика частина громад-учасниць програми DOBRE у 2020 році продовжує створювати і використовувати бюджет для громадян вже без допомоги програми, щоб підтримувати встановлений рівень відкритості і прозорості бюджетних питань. Цим вони доводять важливість довіри та готовності до впевненої комунікації з громадянами про кошти громад.





Бюджет для громадян спонукає людей вникати в бюджетні питання, брати участь в розробці бюджету (подаючи свої пропозиції) і таким чином активувати мешканців. Це однозначно потрібно робити, навіть більше для ОТГ, щоб мати розуміння всіх проблем, які є на думку громадян, а також зменшити кількість запитань щодо витрат бюджету.

Віталій Рись,
заступник голови з фінансово-економічного розвитку
Вишнівецької ОТГ



Всім, хто ще не впроваджував цей інструмент в своїй громаді хочу порадити обов'язково це зробити в цьому році. Ви відразу відчуєте позитивні результати. БдГ допомагає налагодження комунікації між владою і громадою у складному питанні бюджетного процесу, це демонстрація відкритості та прозорості у всіх сферах своєї діяльності. Для натхнення можна познайомитися з бюджетами для громадян інших громад, уже є багато цікавих варіантів донесення важливої інформації про бюджетні кошти до жителів громади.

Наталія Мацьків,
фінансистка Печеніжинської громади,
Івано-Франківська область



Для громад, які ніколи не робили бюджет для громадян, або сумніваються, чи їм це потрібно, моя порада: «Не бійтеся! Робіть! Будьте відкритими для Ваших жителів! Адже бюджет для громадян — це перший крок до прозорості та публічності у сфері місцевих фінансів.

Ярослав М'якущак,
голова Нижньовербізької громади,
Івано-Франківська область.



Бюджет для громадян — ефективний механізм формування відкритих та довірливих відносин між органами влади і населенням. Чим більше людей матиме розуміння бюджетного процесу та залучатиметься до прийняття рішень, тим вище буде результат спільної праці для розвитку громади. Тож з впевненістю запроваджуйте та використовуйте такий механізм у своїх громадах! Це важливо! Це цікаво! Це для всіх! Разом МИ сила!

Наталія Стиркуль,
голова Дмитрівської ОТГ

ЗАМІСТЬ ПІСЛЯМОВИ

Довіра між владою та громадськістю є чи не найбільшою нагородою для кожного управлінця, незалежно від того, чи це управління невеличким селом або ж мільйонним містом. Довіра допомагає вибудувати конструктивні відносини з населенням. Питання фінансів завжди є особливо чутливим для громадської думки. Але недалекоглядно очікувати розуміння від жителів своїх громад бюджетних рішень лише тому, що на сайті громади оприлюднили рішення про його затвердження. Для більшості — це складний для розуміння документ. Нерозуміння завжди викликає конфлікти. Якщо хочете налаштувати партнерські стосунки в своїй громаді та активізувати мешканців — тоді вам потрібно розпочинати працювати над бюджетом для громадян. Ті громади, які вже спробували знайомити своїх жителів зі станом фінансових справ в своїх громадах через бюджети для громадян, відмічають,

що це допомагає вибудовувати більш конструктивні відносини з населенням та заохочувати людей до більш активної участі.

Для натхнення, будь ласка, познайомтеся з кількома сотнями бюджетів для громадян, які вже створені в об'єднаних територіальних громадах по всій країні і працюють на користь сильних громад: — <http://probudget.org.ua/biblioteka>.

Громадське партнерство «За прозорі місцеві бюджети» готове проконсультувати вас, як створити бюджет для громадян вашої громади. Звертайтеся за такими контактами:

Сайт: <http://probudget.org.ua>

е-пошта: probudgetua@gmail.com

Facebook: @ProbudgetUA

Twitter: @prozorybudgety

